

ÇİN HALK CUMHURİYETİ RAPORU

EKİM 2014

*Gebze Ticaret Odası
Ticaret Bölümü*

ÇİN HALK CUMHURİYETİ

Temel Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Çin Halk Cumhuriyeti
Yönetim Şekli	Komünist Tek Parti Yönetimi
Başkent	Pekin (Beijing)
Diğer Şehirler	Şanghay, Tianjin, Guangzhou, Shenyang, Wu-han, Urumçi
İdari Yapı	22 eyalet, beş özerk bölge, dört belediye ve iki özel idari bölge
Komşuları	Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan, Pakistan, Afganistan, Nepal, Bhutan, Hindistan, Laos, Birmanya, Vietnam, Rusya, Kuzey Kore ve Moğolistan
Yüzölçümü	9,671,018 km ² (Dünyanın en büyük 3. ülkesi)
Nüfus	1 milyar 360 milyon
Etnik Dağılım	Han, Moğol, Uygur, Kore, Kazak, Kırgız, Rus vb. (56 etnisite)
Dil	Mandarin (Pekin Lehçesi)
Para Birimi	1 USD = 6,33 Yuan (RMB) (18 Ocak 2012)
Saat Dilimi	Türkiye saati + 5

Temel Ekonomik Göstergeler

Kişi Başına GSYİH (\$)	8.625 (2011)
İthalat (milyar ABD \$)	1,741 (2011)
Büyüme Oranı	%9,2 (2011)
Dış Borç	657,3 milyar \$ (2011)
İhracat (milyar ABD \$)	1,899 (2011)
Enflasyon Oranı	TÜFE %5,5; ÜFE %6,3 (2011)
İşsizlik Oranı	%6,5 (2011)
Uluslararası Rezervler	3,212 trilyon \$ (2011)

Coğrafi Konum

Çin, Asya kıtasının doğusunda yer almaktadır. Doğuda Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti; güneydoğuda Makao; güneyde Laos, Birmanya, Vietnam, Hindistan, Bhutan, Nepal; batıda Pakistan, Afganistan, Tacikistan, Kırgızistan, Kazakistan; kuzeyde Moğolistan Halk Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu ile komşudur. Çin'in toplam kara sınırları uzunluğu 20.000 km'den fazladır.

Çin'in doğusunda Doğu Çin Denizi ve güneydoğusunda Güney Çin Denizi yer almaktadır. Çin anakarasının toplam sahil uzunluğu 18.000 km'den fazladır.

Nüfus

2011 yılı rakamlarına göre ülke nüfusu 1,36 milyara ulaşmıştır. 21. yy ortalarına kadar nüfusun artmaya devam edeceği ve 1,6 milyar civarında dengeleneceği beklenmektedir. Uygulanan politikalar sonucunda nüfus azalarak da olsa artmaya devam etmektedir. Nüfus içerisinde yaşlıların gençlere oranı giderek artmaktadır.

Nüfusun %91,6'sı Han kökenli Çinliler %16,7'sini ise aralarında Uygurların da bulunduğu diğer azınlıklar oluşturmaktadır. Ailelerin tek çocuk sahibi olmaları teşvik edilmektedir. Yüksek nüfus, Çin için en büyük sorunlardan birisini teşkil etmenin yanı sıra, büyük bir ekonomik güç kaynağı olma niteliğindedir.

Gelecek on yıl içinde yaklaşık yetmiş milyon kişinin iş gücüne katılacağı öngörülmüştür. Bu kitlenin yarattığı baskının, yüksek büyüme oranlarını önümüzdeki dönemde de zorunlu kılacağı düşünülmektedir. Çin'in gelişme yolunda önündeki en büyük engellerinden birisi bu nüfusun ihtiyaçlarını karşılayacak altyapısının olmayışıdır. Bu eksikliğin giderilmesi amacı ile yoğun yatırımlar yapılmaktadır.

Bugün Çin'de bölgesel gelişme farklılıkları ve köyden kente göç, en temel siyasi sorunlar arasında yer almaktadır. Ulaşım koşullarının doğuda daha elverişli olması nedeniyle, alınan tüm önlemlere karşılık batı

bölgelerinde ekonomik kalkınmanın yabancı yatırımlar yoluyla sağlanması istenilen ölçüde gerçekleştirilememektedir.

Nüfusun %98,7'si okuryazar durumdadır. Çin idari olarak, 22 Eyalet 5 Otonom bölge ve 4 Belediye'ye ayrılmıştır. Bu eyaletler arasında Henan 96,7 milyonluk nüfusu ile en kalabalık olanıdır. Pekin Şanghay ve Tianjin ise nüfusu en yüksek olan şehirlerdir.

Eğitim

2011 Birleşmiş Milletler İnsani İlerleme Rapor'una göre 15 yaş üstü okuma yazma bilenler nüfusun %94.0'dür. Resmi rakamlar çok yüksek oranda bir okula devam oranı verseler de eğitim sisteminin özellikle kırsal alanda büyük eksiklikleri olduğu bilinmektedir.

Birleşmiş Milletler İnsani İlerleme indexi yıllık raporuna göre, eğitime ayrılan toplam kamu harcamaları (kamu ve sermaye) GSYİH'nın %2.5'dir. Eğitime ayrılan bütçe ile Çin Halk Cumhuriyeti dünya sıralamasında 101. sırada yer almaktadır. Çin'de internet kullanıcısı sayısı ise 505 milyonu bulmuştur.

Çin'de 1908 üniversite ve yüksek okul bulunmakta ve bu okullar 18.8 milyon mezun vermektedir. Mühendislik ve işletme en fazla tercih edilen alanlardır. Tüm ülke genelinde uygulanan bir üniversite giriş sınavı ile üniversitelere öğrenci kabul edilmektedir.

Doğal Kaynaklar

Dünyadaki tarım arazilerinin %7'sine sahip olmasına rağmen Çin, dünya nüfusunun beşte birini beslemektedir. Kuzey bölgeler çölleşme tehdidi altındadır. Ulusal istatistikler su kaynaklarının hızla azaldığını göstermektedir. Batı bölgelerinde ise su kaynakları görece daha fazla ve hidroelektrik üretimine izin verir nitelikte olmakla birlikte, su kaynakları hızla kirlenmekte ve bu kirlilik insan sağlığını tehdit eder boyuta gelmektedir. Çin birkaç yüzyıl yetecek miktarda büyük kömür rezervlerine sahiptir ve dünyanın en büyük yakıt üreticisidir. Petrol rezervlerini 2.8 milyar ton, doğalgaz rezervlerini de 3.2 trilyon kübik metre olarak açıklamaktadır. Ülkenin petrol üretimi çok yavaş arttığından Çin yurtdışından petrol ithal etmektedir. Bu ithalat 2007 yılında 211 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca, Çin'in büyük miktarda demir, boksit, manganez potasyum ve pirit rezervleri bulunmaktadır. Buna rağmen Çin, metalürji sanayinin hızlı gelişmesi sonucunda ihtiyaç duyduğu minerallerin büyük kısmını ithal etmektedir. Ülkenin demir cevheri ithalatı 2007 yılında %17,4 oranında artarak 383 milyon tona ulaşmıştır.

En büyük gaz tedarikçisi olarak Rusya'nın mevcut durumunu halen koruduğu Hazar Bölgesi'nde, Çin ise en önemli yeni tüketici konumuna gelmiştir. Özellikle Türkmenistan-Çin Boru Hattı Orta Asya gaz sektörü çekim merkezini doğuya kaydırmıştır.

Altyapı

Son 20 yıldır yapılan yatırımlar sonucunda Çin'in altyapısı sürekli gelişme göstermektedir. Genel olarak doğu kıyısındaki şehirlerin altyapıları iyi durumdadır; iç bölgelerin ve özellikle kırsal kesimlerin altyapıları ise hala yatırım gerektirmektedir. Genel olarak karayolları-demiryolları ağı ve şehirlerdeki telekomünikasyon altyapısı gelişmiş durumdadır. Ulaşım ve depolama gibi lojistik hizmetler ise gelişim göstermekle birlikte hala yetersizdir.

Ulaşım

Demiryolları: Çin'in ulaşım sistemi özellikle kırsal ve batı bölgelerde yetersizdir fakat büyük yatırımlarla geliştirilmeye çalışılmaktadır. Yük taşımacılığının dörtte biri, yolcu taşımacılığının ise üçte biri demiryolları kanalıyla yürütülmektedir. Çin'in 78.000 km uzunluğundaki demiryolu ağı ABD ve Rusya'dan sonra en büyük ağıdır ve 2020'de 120.000 km'ye çıkması beklenmektedir. Pekin'i Şangay'a 5 saatte ulaştıracak olan 1318 km uzunluğundaki hızlı tren hattının yapımına Nisan 2008 tarihinde başlanmış olup Haziran 2011'de sonuçlandırılmıştır. Yine Pekin ile Tianjin arasındaki yolculuğu 30 dakikaya indiren hızlı tren hattı Ağustos 2008'de açılmıştır. Şangay ile Hangzhou arasındaki hızlı tren hattı ise 2010'da tamamlanmıştır. Dalian-Harbin, Wuhan-Shenzen ve Zhengzhou-Xi'an arasındaki hızlı tren hatlarının yapımı devam etmektedir. Pekin, Şanghay, Guangzhou, Nanjing, Wuhan ve Shenzhen'de yeraltı tren hatları; Tianjin, Dalian, Chongqing, Changchun hafif raylı sistemler; Chengdu, Harbin, Qingdao, Xi'an ve Shenyang'da metro yapım çalışmaları devam etmektedir.

Karayolları: Çin dünyada ABD'den sonra en büyük otoban ağına sahip bulunmaktadır. Diğer yollar da büyük ölçüde bu ağa bağlanmıştır. Bütün bu gelişmelere rağmen karayolları ağı hala hızla artan motorlu taşıt alımı nedeniyle Çin'in ulaşım gereklilikleri için yetersiz kalmaktadır. Çin'de 2002'de 21 milyon motorlu taşıt varken, 2010 yılında bu sayı 80 milyona çıkmış ve 2020'de ise 209 milyon adede ulaşacağı öngörülmektedir.

Limanlar: Son yıllarda liman hizmetleri büyük gelişme göstermiştir. Çin'in 18.000 km'lik kıyısı 3.9 milyar ton büyüklüğünde malın işlem gördüğü 200 deniz limanına ev sahipliği yapmaktadır. Şangay'da 2020'de tamamlanması planlanan açık deniz limanı 16 milyar dolar değerindedir. Şanghay limanı hâlihazırda Hong Kong limanını geçerek dünyanın en yoğun ikinci limanı olma özelliğindedir. Çin'in şu andaki en büyük açık deniz limanı Ningbo'dadır. Diğer en önemli limanlar ise Qinhuangdao, 4 Dalian, Tianjin, Qingdao (Shandong), Xiamen (Fujian), Guangzhou ve Shenzhen'dedir.

Hava Ulaşımı: 2011 yılı itibariyle Çin 175 sivil havaalanına sahiptir. Çin'de ki sivil havacılık sektörü devlete ait 3 havayolu şirketinin hakimiyetindedir. Bunlar: Air China, China Eastern ve Chins Southern havayollarıdır. Yolcu rakamları ülke genelinde tüm havaalanlarında 2008 yılına oranla %19,8 artmış ve toplam 486 milyona ulaşmıştır. Yük taşımacılığı ise %7 artarak 9,456 milyar tona ulaşmıştır. Uluslararası uçuşlar 1990 yılında 44 iken 2007 yılında 290 hatta ulaşmıştır. Bu sektör yabancı ve özel sektör şirketlerine büyük ölçüde kapalıdır. 2011 yılında Çin Sivil Havacılık İdaresi (CAAC) Başkanı'nın yaptığı açıklamaya göre Çin, önümüzdeki 5 yılda havaalanı sayısını 175'den 230'a çıkarmayı hedeflemektedir.

Enerji

Çin 1990'lı yıllara kadar petrol ihracatçısı konumundaydı. 2009 yılında ise dünyanın 2. en büyük petrol ithalatçısı haline geldi. 2010 yılında Çin petrol tüketiminde dünya sıralamasında üçüncü olurken, ülke de doğal gaz tüketiminde de son yıllarda ciddi bir artış gözlenmektedir. Bu bağlamda Çin doğal gaz talebini karşılamak amacıyla boru hattı projeleri ve sıvılaştırılmış doğal gaz arayışı içine girmektedir. Çin, aynı zamanda dünyanın en büyük kömür üreticisi ve tüketicisi konumundadır. Dünyanın kömür tüketiminin neredeyse yarısı Çin tarafından gerçekleştirilmektedir, dolayısıyla ülkenin dünya CO₂ salınımına katkısı ciddi boyutlardadır. Dünya Nükleer Enerji Derneği'nin yaptığı son açıklamaya göre Çin'de halihazırda 14 nükleer santral bulunmaktadır ve 25'den fazlası yapım aşamasındadır.

Çin'deki enerji tüketimi ve üretimi son beş yılda hızla artmıştır. Uluslararası Enerji Ajansı verilerine göre, Çin'in toplam enerji talebinin 2008 ve 2035 yılları arasında %75 oranında artış göstermesi öngörülmektedir.

Çin'in artan enerji talebine rağmen, kırsal kesimde yaşayanların birçoğunun elektriği yoktur. Elektrik üretimi aşırı üretim ile elektrik kesintileri arasında gidip gelmektedir. 2002–2004 arasındaki elektrik kesintileri Şangay ve Yangzte Nehri Deltasındaki sanayi üretimini ciddi biçimde kesintiye uğratmıştır. Bu nedenle pek çok sanayi kuruluşu kendi elektriğini üretme yöntemini kullanmaya çalışmaktadır. 2005–2007 arasında azalan enerji açığı 2008'de tekrar kendini göstermiştir. Ekonomik durgunlukla birlikte enerji açığı da azalmıştır.

Devlet Enerji Şirketi (SPC) 2002 yılında 11 ayrı şirkete bölünmüş ve sonuçta iki elektrik dağıtım şirketi, beş elektrik üretim şirketi ve dört diğer şirket oluşturulmuştur. Devlet Elektrik Düzenleme Komisyonu oluşturularak elektrik fiyatları hükümet tarafından denetlenir hale gelmiştir. Petrol fiyatları dünyadaki fiyatla baz alınarak düzenlenmektedir. Fakat son yıllarda hem elektrik hem de petrol fiyatları dünya ortalamasının altında tutulmuştur.

18.2 gw kapasiteli ve 26 türbinli Three Gorges Barajı'nın devreye girmesi ile 2009'da enerji üretiminde hidroelektriğin payı büyük hızla artmıştır. 2005 yılında çıkarılan bir kanuna göre 2020 yılına kadar ülkenin ihtiyaç duyduğu tüm enerjinin %10'unu yenilenebilir kaynaklardan elde edilmesi gerekmektedir. Çin'in nükleer enerji kapasitesi 9 gw civarındadır fakat hükümet bu miktarı 2020 yılına kadar 70 gw'a çıkarılmasını hedeflemektedir.

Türkiye ile Çin arasında, kömür işletmeciliği, baraj ve hidro-elektrik santral yapımı ve içme suyu konusunda işbirliği mevcuttur. Ayrıca, son dönemde yapılan üst düzey ziyaretlerde ve görüşmelerde iki ülke arasında nükleer enerjinin yanı sıra, 5 yenilenebilir enerji (rüzgar, güneş) alanında da işbirliği yapılabileceği hususu gündeme gelmiştir.

Telekomünikasyon

Çin'deki telekomünikasyon sektörü tam anlamıyla patlama yaşamaktadır. 2009 yılı sonu itibariyle Çin'in köylerinin %94,7'si telefon ağına bağlanmıştır. Business Monitor International'ın 2011 yılı Çin telekomünikasyon sektörü raporuna göre , Çin'deki cep telefonu kullanıcı sayısının 2015 yılına göre kadar 1.791 milyarı bulacağı tahmin edilmektedir. Sabit hat dışındaki tüm sektörlerde (3G, internet ve genişbant) kullanıcı sayısında cep telefonundaki artışa benzer artışlar gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. 2010 yılının sonunda 47.052 milyon olan 3G kullanıcı sayısının 2015 yılında 692.540 milyona, internet kullanıcılarının sayısının 608.818 milyona ve genişbant aboneliği sayısının 2015 yılına kadar 462.301 milyona ulaşmıştır. Çin Halk Cumhuriyeti dünyanın en büyük telekomünikasyon pazarına sahiptir ancak devlet telekomünikasyon sektörünü sıkı kontrol altında tutmaktadır. Cep telefonu sektörü sadece 3 operatör tarafından kontrol edilmektedir. Bunlar: China Mobile, China Unicom ve China Telecom.

1970'lerden itibaren süregelen daha pazar odaklı ekonomik politikalar ve reformlar ki, bunlar tarım, sanayi, bilim ve teknoloji olmak üzere dört temel reform alanıdır ve yeni açılımlar Çin'de görülmemiş hızlı ekonomik büyümeye, büyük bir ekonomik kalkınmaya sebep olmuş ve tüm bunlar Çin Halk Cumhuriyeti'ni az gelişmiş ülke kategorisinden çıkarmış ve gelişmekte olan, sanayileşmiş ülke kategorisine yükseltmiştir. "Opening-up policy" olarak da adlandırılan açılma politikalarının esas

hedefinde dünya ekonomileri ile entegrasyon ve dış ticaretin liberalizasyonu vardır. Şu an Çin, küresel ekonominin major aktörlerinden biri haline gelmiştir.

Hızlı ekonomik büyüme bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Hızlı sanayileşme sonucu meydana gelen hava ve su kalitesindeki düşüş, sınırlı arazi kaynakları ve toplumsal eşitsizlik bunlardan bazılarıdır. Sürdürülebilir kalkınma, Çin Halk Cumhuriyeti için tüm bu yeni sorunlara etkili cevap verebilmeyi gerektirmiştir.

Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

APEC (Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği Forumu),
ADB (Asya Kalkınma Bankası),
ASEAN- (diyalog ortağı) (Güneydoğu Asya Ülkeleri Örgütü),
BIS (Uluslararası İmar Bankası),
ESCAP (BM Asya ve Pasifikler Ekonomik ve Sosyal Komisyonu),
FAO (Tarım ve Gıda Örgütü),
G-20, IAEA (Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı),
IBRD (Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası),
ICAO (Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü),
IDA (Uluslararası Kalkınma Birliği),
ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü),
IMF (Uluslararası Para Fonu),
IMO (Uluslararası Denizcilik Örgütü),
Interpol (Uluslararası Polis Teşkilatı),
IOC (Uluslararası Olimpiyat Komitesi),
ISO (Uluslararası Standartlar Örgütü),
SCO (Şanghay İşbirliği Örgütü),
UN (Birleşmiş Milletler),
UNCTAD (BM Ticaret ve Kalkınma Konferansı),
UNESCO (BM Eğitim-Bilim ve Kültür Örgütü),
UNHCR (BM Mülteciler Yüksek Komiserliği),
UPU (Dünya Posta Birliği),
WHO (Dünya Sağlık Örgütü),
WIPO (Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı),
WMO (Dünya Meteoroloji Örgütü),
WTO (Dünya Turizm Örgütü),
WTO (Dünya Ticaret Örgütü)

Sektörel Bilgiler

Tarım ve Hayvancılık

Tarım, Çin ekonomisi için önemli bir sektördür. 2008 yılında Tarım sektörünün nominal GSYİH'ya olan katkısı %11,3 civarında gerçekleşmiştir. Ülkede toplam istihdamın %41'i tarım sektöründe çalışmakta ve çiftçilik, ormancılık, besicilik ve balıkçılık ile geçinmektedir. Tarımda kolektif mülkiyetten özel mülkiyete geçilen 1978-2001 döneminde tarım kesiminin net geliri 5 kat artmıştır. 2000-2007 döneminde kişi başına net kırsal gelir %51,9 oranında artmıştır. Ancak tarımsal gelir, özellikle kentlerle karşılaştırıldığında çok düşük seviyelerde kalmakta, ayrıca bölgesel farklılıklar da göstermektedir. Aynı dönemde kişi başına net kentsel gelir %96 oranında artmıştır. Yüzölçümü 9,561 milyon km² olan Çin'de bu alanın yaklaşık %10'u ekilebilmektedir. Buralarda pirinç, buğday, jüt, şeker kamışı ve bazı tropikal ürünler üretilmektedir. Büyük bir tarım ülkesi olan Çin, ilk defa 1994 ve 1995 yıllarında önemli miktarlarda hububat, buğday ve pirinç ithal etmek zorunda kalmıştır. Bu konuda yapılan tahminlerde, 2015 yılında Çin'in ithal etme ihtiyacı göstereceği hububat miktarı kadar, ihraç edilebilecek hububatın dünyada henüz üretilmediği ifade edilmektedir. Uzun vadede Çin'de hububatın yanı sıra diğer gıda maddeleri arzında da problemler yaşanması beklenmektedir. Diğer taraftan, Çin'in tarımsal üretimin de kendi kendine yeterliliği hususunda endişeye gerek olmadığı, normal şartlarda, iyi bir planlama ile hububat ithalatının, toplam tüketiminin % 5'ini geçmeyeceği de belirtilmektedir. Çin'de tarımsal üretim teknikleri gelişmiştir. Özellikle seracılık bütün ülke genelinde oldukça yaygın olup, güney bölgelerinde hububat tarımı yılda iki mahsul alacak şekilde gerçekleştirilmektedir. Ülkede hayvancılık, özellikle balıkçılık yaygındır. Tarımsal üretim tekniklerinde ve tarımda kullanılan makinelerin teknolojik seviyelerinde önemli iyileştirmeler sağlanmıştır. En önemli tarımsal ürünler; hububat, yağlı tohumlar, yer fıstığı, kolza tohumu, pamuk, jüt ve kenevir, şeker kamışı, şeker pancarı, tütün (kuru), çay, meyveler, domuz, inek, koyun eti, inek sütü, koyun yünü, ipek kozası, küçük ve büyükbaş hayvanlar olarak sayılabilir.

Sanayi

Son yıllarda toplam sanayi çıktısında çok büyük artışlar gözlenmiştir. 2008 yılında sanayideki büyüme %9,3 olmuştur. 1990'lı yıllarda özellikle 1992'den itibaren aralarında sayısı hızla artan yabancı sermayeli kuruluşların da katkıda bulunduğu önemli ölçüde bir üretim artışı gözlenmektedir. Çin ekonomisi pek çok sanayi alanında yetkinliğe ulaşmış durumdadır. Modern metalürji, madencilik ve enerji ekipmanları, uçak yapımı, otomobil üretimi, büyük makine parçaları, döküm, uzay sanayi, büyük enerji devreleri, elektronik, iletişim ekipmanları, ölçüm araçları gibi alanlar, son dönemde Çin ekonomisinin faaliyet gösterdiği başlıca alanlar arasında sayılmaktadır. Çin, halen madencilik, enerji santrali, metalürji, akaryakıt, kimyasallar, otomotiv ve gemi yapımı konularında tamamen kendi teknik imkanlarına dayanmaktadır.

Madencilik

Ülkedeki madenlerin %60'ı devlet tarafından işletilmektedir. Özellikle kömür madenlerinin çok kötü koşullarda olduğundan söz edilmektedir. Kömür fiyatlarının çok düşük olması bu alandaki yatırımları özendirmekten uzaktır. Ülkede, Tayvan ve Hong Kong'daki diğer etnik Çin toplulukları kadar olmasa da potansiyel altın tüketim talebi oldukça yüksektir. Çin dünyadaki 5. büyük altın üreticisidir. 1994 yılında altın madenciliğinde yabancı ortaklığa izin verilmiştir. Kişi başına düşen altın tüketimi Hindistan'ın 1/2'si, Tayvan'ın 1/15'i Hong Kong'un ise 1/30'u seviyesindedir. Çin son dönemde yüksek teknolojili sanayiler

için gerekli ender metallerin üretici ve ihracatçısı konumuna gelmiştir. Bunlar vanadyum, titanyum, germanyum, galliyum, polikristalin ve silikon'dur. Bu ender madenler çoğunlukla İç Moğolistan Özerk Bölgesi'nden çıkarılmaktadır.

İnşaat

Ülkenin büyüklüğü göz önünde bulundurulduğunda Çin'de konut ve altyapı yatırımları ve bunlara ilişkin malzeme talebinin uzun bir süre daha devam etmesi beklenmektedir. Çin ekonomisindeki hızlı büyüme, kentlerde yaşam düzeyinin iyileşmesi, yüksek kalitede enerji hizmetleri ile birlikte ev aletlerine olan talebi de artırmaktadır. Diğer taraftan son dönemde Çin, ev aletleri ve ampul gibi enerji tüketen araçların üretiminde de dünya ölçeğinde ön sıralara gelmektedir.

Ulaştırma ve Telekomünikasyon Altyapısı

Altyapıda en büyük eksiklik ulaşım ve haberleşmede duyulmaktadır. Çin'de, hali hazırdaki ulaşım altyapısının, talebin ancak %60'ına cevap verebildiği tahmin edilmektedir. Limanlar ve demiryolları talebe cevap verememektedir. Havayolu taşımacılığı, malzeme, ileri teknoloji ve eğitimli personel eksikliği içindedir. Enerji yetersizliği diğer önemli bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Son yıllarda yabancı ortaklı sanayi tesisleri de olmak üzere, bilhassa elektrik enerjisi eksikliği nedeniyle, sanayi üretimi kesintilere maruz kalmaktadır.

Bankacılık

1993 yılından bu yana bankacılık sistemi üzerindeki reform çalışmaları hız kazanmıştır. Reform çabalarının odak noktasını, Çin Merkez Bankası'nın sosyalist sistemin monopol bankası olma statüsünden kurtarılması oluşturmaktadır. Bu bankanın işlemlerinin daha açık hale getirilmesi çalışmaları, diğer kamu bankalarının yeniden yapılanmasını da beraberinde getirecektir. Bugün için ülkede hem uzman bankalar, hem de geniş kapsamlı işlemler yürüten genel nitelikli bankalar faaliyet göstermektedir. Özel projelerin finansmanı söz konusu uzmanlık bankalarınca sağlanmaktadır. Kamu bankaları zarar içindeki kuruluşların finansmanı yüzünden zor durumda olduğundan, bunların reform kapsamına alınması yerine yabancı sermaye ile birlikte yeni finans kurumlarının oluşturulması öngörülmektedir. Günümüzde ticari kredi, devlet kredisi ve tüketici kredisi gibi çeşitli modern bankacılık araçları kullanılmaya başlanmış ve böylece ticari faturalar, kredi kartları, tahviller gibi kavramlar bankacılık sektöründeki yerlerini almaya başlamıştır. Bankacılık sektörünün gelişimi Çin ekonomisinin dışa açılma çabalarının bel kemiği durumuna gelmiştir.

Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Teşvikler

Çin ticaret politikası gereği tarife ve tarife dışı engelleri uygulamaktadır. Tarife dışı engeller, merkezi ve bölgesel düzeyde Ekonomik ve Ticari Komisyon, Devlet Planlama Komisyonu ve Dış Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Bakanlığı (MOFTEC) tarafından yürütülmektedir.

Çin vergilerini kademeli olarak düşürmesine rağmen tarifeler genel görünüş itibarıyla yüksek bulunmaktadır. Burada temel amaç ithalatın kısıtlanması yolunda yerel endüstrilerin korunmasıdır. İthalat tarifeleri bu durumları ile ticari imkanları engelleyen başlıca unsur olmaktadır.

Çin'de 5 özel ekonomik bölge bulunmaktadır (SEZ) Shenzhen, Zhuhai, Shantou, Xiamen ve Haiana adası. SEZ'lerdeki firmalar bu bölgelerde kullanılmak üzere ithal edilen mallara ilişkin tarife indirimleri ve vergi

avantajlarından yararlanmaktadır. Bu bölgelerde ithal edilen ürünler sadece bölge içinde kullanılıp iç piyasada satışa sunulamazlar. Buna ek olarak 14 “Açık Kıyı Şehri” ve bölgesi, yabancı yatırım projelerine izinli ve yatırım teşvikleri vermekte, gerekli ekipman ve teknoloji ithalatına gümrüksüz giriş imkanı sağlamaktadır. Ayrıca 14 kıyı şehrinden iç bölgelerdeki 16 ırmak kıyısı yerleşim yerine, 200 kadar Ekonomik ve Teknolojik Gelişme Bölgesi bulunmaktadır. Bu bölgeler yabancı yatırımcılar için çeşitli kolaylıklar sağlamaktadır. Bilim Parkları ve Yüksek Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde ise özellikle yüksek teknoloji gerektiren aktiviteler için bazı imtiyazlar sunulmaktadır. Bu avantajlar arasında vergi imtiyazları, özel finansman, inşaat yardımı, hammaddeler için ithalat izni zorunluluğundan muafiyet sayılmaktadır.

Son olarak 3 Serbest Ticaret Alanı, 2 İhracat İşleme Bölgesi (EPZ) bulunmaktadır. Bu tür yerlerde ithalat her türlü vergiden muaftır, iç piyasaya satış yasaktır. Anılan 2 ihracat işleme bölgesi serbest ticaret bölgelerine benzemektedir. Çin’in DTÖ’ye girişi bütün bu uygulamalarının standart bir temele oturtulması ile yakından ilgili bulunmaktadır.

İthalat sırasında gümrüklerin şeffaflıktan yoksun olması temel problemlerden birisidir. Aynı ürün gümrük giriş kapısı itibarıyla farklı gümrük vergi oranlarına tabi olmakla kalmayıp, gümrük vergisinin pazarlık (görüşme) suretiyle belirlenmesi söz konusu olabilmektedir. Zira yerel otorite gümrük vergisini belirlemede esnekliğe sahip bulunmaktadır.

Dış ticaret yapan bütün kuruluşlar MOFTEC’in himayesi altındadır. Sadece MOFTEC tarafından izin verilen kuruluşlar dış ticaret yapabilir. İki resmi model mümkün olmaktadır: Dış ticaret yapma iznine sahip Dış Ticaret Şirketleri (FTC) ve Üretim Şirketleri.

Üretim Şirketleri kendi üretimlerini ihraç ve gerekli girdileri ithal edebilirler. Bu izin MOFTEC tarafından verilmektedir. İki tip şirket de tarifeler, kotalar, izinler ve döviz kuru itibarıyla FTC’ler gibi muamele görmektedir. Yabancı sermayeli (FIE) kuruluşlar da yerli satışlar ve ihracat açısından sadece kendi üretimleri ile sınırlandırılmıştır. Bu kuruluşların tamamlayıcı ürünler ithal etmelerinde önemli sorunlar çıkmaktadır.

İthal edilen ürünlerin kontrolü devlet makamları tarafından yapılmaktadır. Herhangi bir bağımsız şirketin Çin limanlarında çalışmasına izin verilmemektedir. Anlaşmazlık halinde ihracatçının olayı tarafsız bir merciye havale etmesi mümkün olamamaktadır.

Dış ticaret yapma hakları devlet mülkiyeti Dış Ticaret şirketlerine aittir. (Ya da yabancı sermayeli olup üretimlerini ihraç etmek zorunda olanlara) Çin’de bireylerin dış ticaret yapması yasaklanmıştır. Bu durum GATT Anlaşmasının 11. Maddesinin ihlali anlamına gelmektedir. Zira DTÖ sistemin temel amacı bireylere ticaret yapabilme şansını verebilmektedir. Ekim 1998’de Ocak 1999’dan itibaren ihracatın özel sektöre açıldığı duyurulmuştur. Bu tarihten sonra dış ticaret yapma izni olan özel firma sayısında önemli bir artış kaydedilmiştir.

Dış Ticaret

Pekin Ticaret Müşavirliğimizin 2011 yılı Çin Ekonomik Durumu Raporuna göre Çin’in dış ticaret ile ilgili verileri şöyledir:

İhracat: 2011 yılı Aralık ayı ihracatı 174,72 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam, bir önceki yılın aynı ayına göre %13,4 oranında artışı ifade etmektedir. Aralık ayı ihracatı, bir önceki ay ile karşılaştırıldığında ise, %0,15 oranında artış göstermiştir. 2011 yılı Ocak-Aralık döneminde toplam ihracat

1,9 trilyon ABD Doları olmuştur. 2010 yılında ise Çin'in ihracatı bir önceki yıla göre %31,3 oranında artış göstererek, 1,58 trilyon ABD Doları olarak kaydedilmiştir.

İthalat: 2011 yılı Aralık ayı ithalatı 158,2 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam, bir önceki yılın aynı ayına göre %11,8 oranında artışı ifade etmektedir. Aralık ayı ithalatı, bir önceki ay ile karşılaştırıldığında, %1,08 oranında azalış göstermiştir. 2011 yılı Ocak-Aralık döneminde toplam ithalat 1,743 trilyon ABD Doları olmuştur.

2011 yılı Aralık ayında ihracat ve ithalat artışı (bir önceki yılın aynı dönemine göre) devam etmiştir. Aylık bazlı gelişmeler ise dengeli görülmektedir. Çin Hükümeti tarafından uygulanan politikalar sonucunda, ihracat ve özellikle ithalat artışlarının, önümüzdeki aylarda da belirli ölçüde devam etmesi beklenmektedir. Bununla birlikte, küresel bazlı gelişmeler ile işçilik ve hammadde fiyatlarındaki "hareketlerin" gelecek aylarda ihracat ve ithalat rakamlarına yansımaları ihtimal dahilindedir.

2010 yılında ise Çin'in ithalatı bir önceki yıla göre %38,7 oranında artış göstererek, 1,39 trilyon ABD Doları olarak kaydedilmiştir.

Dış Ticaret Fazlası/Açığı: Bu rakamlar kapsamında, son altı yıllık dönemde, üç aylık karşılaştırmalar bazında, Çin Halk Cumhuriyeti ilk defa dış ticaret fazlası veremediği Mart ayı sonrasında, Aralık ayı dahil, tekrar dış ticaret fazlası vermiştir. Bununla birlikte, 2011 yılı genelinde artan ithalat dış ticaret fazlasında belirli bir daralmayı beraberinde getirmiştir.

2011 yılı Ocak-Aralık döneminde toplam ihracat 1,9 trilyon ABD Doları, toplam ithalat ise 1,743 trilyon ABD Doları olarak kaydedilmiştir. 2011 yılında dış ticaret fazlası, bir önceki yıla göre %14,5 azalma göstererek, 155,14 milyar ABD Doları olmuştur. Dış ticaret fazlasının, iki yıl içinde açığa dönüşebileceği tahmin edilmektedir. 2010 yılında ise Çin'in dış ticaret hacmi 2,97 trilyon ABD Doları, dış ticaret fazlası ise 183,1 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

Dış Ticaretinde Başlıca Ülkeler: 2011 yılı Ocak-Aralık döneminde 567,21 milyar ABD Doları tutarındaki ticaret hacmi (%18,3 artış) ile AB, Çin'in en önemli ticaret ortağı konumundadır. ABD (446,65 milyar ABD Doları-%15,9 artış) ve ASEAN (362,85 milyar ABD Doları-%23,9 artış) ise ikinci ve üçüncü sırada yer almaktadır.

Büyüme: 2010 yılının dördüncü çeyreğinde Çin ekonomisinin büyüme oranı %9,8 olarak gerçekleşmiştir. Böylece, Ocak-Aralık (2010 yılı geneli) döneminde büyüme oranı %10,4 olarak kaydedilmiş ve GSYİH 6,05 trilyon ABD Dolarına ulaşmıştır. Ülke genelinde birincil sektör (doğal kaynakların üretimi ve çıkartılması ile istihgal eden sektörler) %4,3, sanayi sektörü %12,2 ve hizmetler sektörü ise %9,5 oranında büyüme kaydetmiştir.

Çin ekonomisinin 2009 yılındaki büyüme oranı ise %9,2 olarak revize edilmiştir. Çin Hükümetinin koyduğu büyüme hedefi ise %8 olarak açıklanmıştı. 2011 yılı büyüme hedefi de %8 olarak açıklanmıştır. 2011-2015 dönemini kapsayan "12. Beş Yıllık Kalkınma Planı"nda ise yıllık ortalama büyüme hedefi %7 olarak belirlenmiştir.

2011 yılının ilk çeyreğinde büyüme oranı %9,7, ikinci çeyreğinde %9,5, üçüncü çeyreğinde ise %9,1 olarak açıklanmıştır. Böylece yılın ilk üç çeyreğinde büyüme oranı %9,43 olarak kaydedilmiştir. Aynı dönemde GSYİH ise yaklaşık 5,01 trilyon ABD Doları'na ulaşmıştır. Çin'in 2012 yılı büyüme beklentisi ise farklı kaynaklar tarafından %8-9 aralığında değerlendirilmektedir.

İhracatında Başlıca Ürünler

Çin'in ihracat yaptığı başlıca ürünler incelendiğinde, otomatik bilgi işlem makineleri gibi katma değeri yüksek ürünlerin Çin'in toplam ihracatından aldığı payın artışı gözlemlenmektedir. Çin'in ihracatını yaptığı başlıca ürünler ile ilgili verilere aşağıdaki tablodan erişilebilir.

Çin'in Başlıca Ülkeler İtibariyle İhracatı (2009-2011) (milyon \$)

SIRA	ÜLKE ADI	DEĞER			PAY, % (milyon \$)		
		2009	2010	2011	2009	2010	2011
1	ABD	220.705,80	283.183,65	324.300,30	13.02	12.65	11.16
2	Hong Kong	166.109,44	218.204,97	267.515,99	10.17	9.90	9.28
3	Japonya	97.209,00	120.262,43	147.290,06	8.54	8.30	7.17
4	G. Kore	53.629,72	68.810,57	82.924,70	8.60	7.66	7.03
5	Almanya	49.932,09	68.068,78	76.433,38	7.71	7.27	6.78
6	Hollanda	36.688,92	49.711,08	59.482,03	5.57	5.34	5.33
7	Hindistan	29.570,44	40.880,11	50.488,63	3.90	4.28	4.65
8	İngiltere	31.266,93	38.776,35	44.113,00	3.21	3.61	3.56
9	Rusya	17.507,88	29.591,84	38.885,81	2.82	2.73	3.02
10	Singapur	30.049,80	32.333,27	35.297,39	2.35	2.36	2.85
11	Tayvan	20.466,31	29.642,32	35.065,92	2.10	1.85	2.24
12	Avustralya	20.659,51	27.227,66	33.906,49	2.47	2.38	2.24
13	İtalya	20.246,22	31.135,98	33.707,62	1.35	1.49	1.80
14	Brezilya	14.125,14	24.463,73	31.854,26	1.32	1.31	1.74
15	Fransa	21.445,16	27.648,10	29.989,33	1.76	1.76	1.59
16	Endonezya	14.738,62	21.973,46	29.256,54	1.46	1.64	1.43
17	Vietnam	16.278,41	23.121,15	29.087,86	1.37	1.50	1.34
18	Malezya	19.631,68	23.816,91	27.901,47	1.30	1.23	1.27

19	BAE	18.573,07	21.237,84	26.818,82	1.19	1.06	1.24
20	Tayland	13.324,79	19.755,36	25.700,01	1.25	1.27	1.18
21	Kanada	17.663,37	22.208,07	25.249,13	1.19	1.16	1.03
22	Meksika	12.301,92	17.874,25	23.981,28	1.10	1.00	1.01
23	İspanya	14.068,59	18.171,57	19.712,86	0.77	0.82	0.93
24	Belçika	10.876,88	14.302,86	18.971,22	0.62	0.79	0.88
25	Türkiye	8.334,28	11.959,77	15.618,96	0.53	0.70	0.85
26	S. Arabistan	8.982,14	10.368,40	14.850,76	0.78	0.81	0.84
27	İran	7.921,69	11.096,92	14.797,11	0.58	0.60	0.66
28	Panama	6.512,67	11.942,13	14.602,77	0.43	0.47	0.66
29	Filipinler	8.586,36	11.563,74	14.256,97	0.47	0.50	0.64
30	G. Afrika	7.364,90	10.807,18	13.367,85	0.33	0.45	0.60

Yabancı sermayeli şirketler Çin'in ihracat artışına önemli katkıda bulunmuşlardır. 1992-2007 döneminde yabancı sermayeli şirketlerin ihracata katkısı 17,4 milyar dolardan (toplamın %20'si) 696 milyar dolara (toplamın %57'si) yükselmiştir. Bununla birlikte 2000 yılında devlet mülkiyetli şirketlerin ihracat içindeki oranı %47 iken 2007 yılında bu oran %18,5 olarak gerçekleşmiştir. Yerli özel sermayeye sahip şirketlerin ihracat içindeki oranı da giderek artmaktadır. Son yıllarda, özellikle yabancı sermayeli şirketlerde üretimde katma değer düzenli bir şekilde artmaktadır. Buna bağlı olarak da otomatik bilgi işlem makineleri gibi katma değeri yüksek ürünlerin ihracatı da artmaktadır. Genel olarak başlıca ürünlerin ihracatı artsa da ihracat içindeki payları -bazı ürünler hariç- giderek azalmaktadır.

Çin'in İhracatında Başlıca Ürünler (milyon \$) (%)

GTİP	ÜRÜN ADI	DEĞER			PAY, % (milyon \$)		
		2009	2010	2011	2009	2010	2011
8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	101.591	139.107	152.038	8,45	8,81	8,01
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	86.458	105.987	133.384	7,19	6,71	7,02
8901	Yolcu gemileri, gezinti gemileri, feribotlar, yük gemileri, mavnalar	23.800	35.182	37.196	1,98	2,23	1,96
8541	Diyotlar, transistörler vb. yarı iletkenler, piezo elektrik kristaller	15.509	32.017	35.436	1,29	2,03	1,87

8542	Elektronik entegre devreler	23.634	29.649	32.907	1,97	1,88	1,73
9013	Sıvı kristalli tertibat, lazerler, diğer optik cihaz ve aletler	20.337	27.852	31.693	1,69	1,76	1,67
8473	Yazı, hesap, muhasebe, bilgi işlem, büro için diğer makine ve cihazların aksamı	26.200	31.313	30.644	2,18	1,98	1,61
8528	Televizyon alıcıları, video monitörleri ve projektörler	26.662	31.893	30.296	2,22	2,02	1,60
8443	Kendine has fonksiyonlu elektrikli makine ve cihazlar	17.078	23.590	25.134	1,42	1,49	1,32
4202	Deri ve kösele vb. den seyahat eşyası	12.792	18.017	23.952	1,06	1,14	1,26
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler	14.681	20.201	22.330	1,22	1,28	1,18
9403	Diğer mobilyalar vb. Aksam, parçaları	13.661	18.049	20.945	1,14	1,14	1,10
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	12.546	17.062	20.821	1,04	1,08	1,10
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	11.532	16.662	20.391	0,96	1,06	1,07
6110	Kazak, süveter, hırka, yelek vb. Eşya (örme)	14.907	17.014	20.143	1,24	1,08	1,06
6104	Kadın/kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, pantolon vs. (örme)	10.481	14.513	19.180	0,87	0,92	1,01
6402	Ayakkabı; dış tabanı, yüzü kauçuk	11.054	14.453	17.601	0,92	0,92	0,93

İthalat

İhracat artışına karşılık pek çok ihraç ürününün ithal girdiler içermesi nedeniyle ithalatta da önemli bir büyüme olmuştur. Petrol ve maden cevherleri gibi hammadde ithalatında düzenli bir artış eğilimi görülmektedir. Zira yerli üretim artık ihtiyacı karşılamaktan uzaktır. Çin, maruz kaldığı yatırım patlaması karşısında çelikte olduğu gibi büyük miktarlarda ara malı da ithal etmektedir. Özellikle Çin’de hasadın kötü olduğu yıllarda gıda ithalatında da artışlar görülmektedir.

Çin'in Başlıca Ürünler İtibariyle İthalatı (milyon \$)

GTİP	ÜRÜN ADI	DEĞER			PAY, % (milyon \$)		
		2009	2010	2011	2009	2010	2011
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	88.896	134.936	195.131	8,86	9,68	11,21
8542	Elektronik entegre devreler	120.752	157.943	171.095	12,03	11,33	9,82
2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	50.168	78.911	112.274	5,00	5,66	6,45
9013	Sıvı kristalli tertibat, lazerler, diğer optik cihaz ve aletler	38.247	51.316	53.096	3,81	3,68	3,05
8703	Otomobil, steysin vagonlar, yarış arabaları	14.354	28.912	40.889	1,43	2,07	2,35
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	16.561	22.245	32.172	1,65	1,60	1,85
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	19.087	22.590	30.832	1,90	1,62	1,77
1201	Şerbetçi otu kozalakları (taze/kurutulmuş/dane/toz vs.) Lupulin	18.790	25.089	29.840	1,87	1,80	1,71
8471	Otomatik bilgi işlem makineleri, üniteleri	21.764	26.860	29.372	2,17	1,93	1,69
7403	Aritilmiş bakır, işlenmemiş bakır alaşımları	15.879	22.144	25.187	1,58	1,59	1,45
8541	Diyotlar, transistörler vb. yarı iletkenler, piezo elektrik kristaller	15.578	22.339	24.402	1,55	1,60	1,40
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	12.390	17.934	21.148	1,23	1,29	1,21
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. Katı yakıtlar	10.578	17.016	20.960	1,05	1,22	1,20
8473	Yazı, hesap, muhasebe, bilgi işlem, büro için diğer makine ve cihazların aksamı	13.658	19.281	17.442	1,36	1,38	1,00
8486	Yarı iletken disk, elektronik entegre devresi, düz panel göstergesinin imalatı için	4.815	11.485	17.375	0,48	0,82	1,00

7404	Bakır hurda ve döküntüler	6.087	12.230	16.361	0,61	0,88	0,94
2603	Bakır cevherleri ve konsantreleri	7.812	12.609	15.480	0,78	0,90	0,89
2902	Sıklık hidrokarbonlar	8.465	9.940	14.892	0,84	0,71	0,86
2905	Asıklık alkoller vb. Halojenlenmiş, sulfolanmış, nitrolanmış/nitrozalanmış türevleri	6.682	10.712	14.080	0,67	0,77	0,81
8534	Baskı devreler	9.469	12.080	14.038	0,94	0,87	0,81
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	3.349	6.348	13.439	0,33	0,46	0,77
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	9.022	12.009	13.369	0,90	0,86	0,77
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, enduktörler	8.655	11.850	13.166	0,86	0,85	0,76
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	9.321	11.064	12.727	0,93	0,79	0,73
8802	Diğer hava taşıtları, uzay araçları	9.439	10.886	11.896	0,94	0,78	0,68
8443	Matbaacılığa mahsus baskı makineleri, yardımcı makineler	7.049	10.764	11.714	0,70	0,77	0,67
8479	Kendine özgü fonksiyonlu makine ve cihazlar	5.977	9.525	11.032	0,60	0,68	0,63
5201	Pamuk (kardesiz, taranmamış)	2.114	5.658	9.469	0,21	0,41	0,54
4001	Tabii kauçuk, balata, guta-perka, guayul vb tabii sakızlar	2.814	5.669	9.382	0,28	0,41	0,54
2917	Polikarboksilik asitler, anhidritleri, halojenurleri ve türevleri	5.994	7.362	9.253	0,60	0,53	0,53
4703	Sodalı ve sülfatlı odun hamuru	5.423	6.534	8.920	0,54	0,47	0,51
8532	Sabit, değişken ayarlanabilir elektrik kondansatörleri	6.091	8.045	8.814	0,61	0,58	0,51
3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksit-alkid reçineler vb (ilk şekilde)	6.135	8.544	8.577	0,61	0,61	0,49
4403	Yuvarlak ağaçlar	4.084	6.070	8.270	0,41	0,44	0,47
3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	5.868	6.874	8.014	0,58	0,49	0,46
3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	4.722	5.498	7.950	0,47	0,39	0,46
9001	Optik mamuller (lif, demet, kablo, polarizen eşya, lens, gözlük)	6.389	7.511	7.851	0,64	0,54	0,45

3920	Plastikten diğ er levha, yaprak, pelikül ve lamlar	4.174	6.874	7.690	0.42	0.49	0.44
8529	Radyo, televizyon, radar cihazları vb. cihazların aksam ve parçaları	6.234	7.316	7.664	0.62	0.52	0.44

Başlı ca Ülkeler İtibariyle İthalatı (milyon \$)

SIRA	ÜLKE ADI	DEĞ ER			PAY, % (milyon \$)		
		2009	2010	2011	2009	2010	2011
1	Japonya	130.749,00	176.304,00	194.410,00	13.02	12.65	11.16
2	G. Kore	102.125,00	138.024,00	161.673,00	10.17	9.90	9.28
3	Tayvan	85.706,02	115.645,00	124.895,00	8.54	8.30	7.17
4	Çin	86.379,51	106.778,00	122.382,00	8.60	7.66	7.03
5	ABD	77.432,67	101.310,00	118.121,00	7.71	7.27	6.78
6	Almanya	55.904,39	74.378,39	92.759,00	5.57	5.34	5.33
7	Avustralya	39.174,80	59.698,07	80.929,74	3.90	4.28	4.65
8	Malezya	32.206,00	50.375,26	62.017,27	3.21	3.61	3.56
9	Brezilya	28.311,20	38.038,09	52.648,80	2.82	2.73	3.02
10	S.Arabistan	23.582,41	32.862,02	49.544,88	2.35	2.36	2.85
11	Rusya	21.099,40	25.810,81	39.043,25	2.10	1.85	2.24
12	Tayland	24.845,65	33.201,10	39.039,87	2.47	2.38	2.24
13	Endonezya	13.538,00	20.759,72	31.322,64	1.35	1.49	1.80
14	İran	13.222,70	18.235,74	30.264,80	1.32	1.31	1.74
15	Singapur	17.635,98	24.582,61	27.759,82	1.76	1.76	1.59
16	Angola	14.660,63	22.809,91	24.889,29	1.46	1.64	1.43
17	Hindistan	13.704,08	20.855,62	23.412,36	1.37	1.50	1.34
18	Fransa	13.022,64	17.101,33	22.071,53	1.30	1.23	1.27
19	Kanada	11.917,08	14.791,21	21.564,10	1.19	1.06	1.24

20	Şili	12.561,11	17.755,00	20.576,03	1.25	1.27	1.18
21	Filipinler	11.935,53	16.198,86	17.992,68	1.19	1.16	1.03
22	İtalya	11.026,60	13.989,86	17.573,18	1.10	1.00	1.01
23	G. Afrika	7.773,98	11.423,58	16.138,60	0.77	0.82	0.93
24	Kazakistan	6.231,32	11.034,42	15.328,98	0.62	0.79	0.88
25	Umman	5.342,52	9.756,76	14.868,87	0.53	0.70	0.85
26	İngiltere	7.862,35	11.301,18	14.544,76	0.78	0.81	0.84
27	İsviçre	5.850,97	8.371,12	11.546,63	0.58	0.60	0.66
28	Venezüella	4.317,98	6.598,83	11.507,93	0.43	0.47	0.66
29	Vietnam	4.741,05	6.970,93	11.107,81	0.47	0.50	0.64
30	Irak	3.276,88	6.267,15	10.413,64	0.33	0.45	0.60
57	Türkiye	1.732,61	3.153,21	3.128,16	0,17	0,23	0,18

Türkiye – Çin Dış Ticaret ve Yatırım İlişkisi

Türkiye ile Çin arasındaki ticari ilişkiler, ilk kez 1 milyar Amerikan doları ticaret hacminin aşıldığı 2000 yılından bu yana düzenli bir gelişme göstermektedir. İkili ticaret 2005 yılında 7,4 milyar, 2010 yılında ise 19,5 milyar Amerikan dolarına yükselmiştir.

İkili ticari ilişkilerdeki memnuniyet verici gelişmeye rağmen, Çin ile ticarete Türkiye'nin karşılaştığı açık, yıllar itibariyle artış göstermektedir. İkili ticarete, 2010 yılı itibariyle Türkiye aleyhine gerçekleşen dış ticaret açığı 14,9 milyar Amerikan dolarıdır. 2011 yılı itibariyle ise dış ticaret açığı 19,2 milyar Amerikan dolarıdır.

Türkiye- Çin Dış Ticareti (milyon \$)

Yıl	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
1996	65	556	-491	622
1997	44	787	-743	832
1998	38	846	-808	885
1999	37	895	-858	931
2000	96	1.345	-1.249	1.441

2001	199	926	-726	1.125
2002	268	1.368	-1.100	1.637
2003	505	2.610	-2.106	3.115
2004	392	4.476	-4.084	4.868
2005	550	6.885	-6.336	7.435
2006	693	9.669	-8.976	10.362
2007	1.040	13.234	-12.195	14.274
2008	1.437	15.658	-14.221	17.095
2009	1.599	12.677	-11.077	14.276
2010	2.260	17.180	-14.920	19.440
2011	2.467	21.692	-19.225	24.159
2011	2.222	19.918	-17.696	22.140
2012	2.527	19.541	-17.014	22.068

İhracat

Türkiye'nin Çin'e ihracatı yıllar itibariyle artış göstermekle birlikte, gerek Çin'in ithalat potansiyeli gerek Türkiye'nin üretim ve ihracat kapasitesi dikkate alındığında yeterli görülmemektedir. 2000 yılında sadece 96 milyon Amerikan doları olan Türkiye'nin Çin'e ihracatı, 2005 yılında 550 milyon Amerikan dolarına, 2010 yılında ise 2,26 milyar Amerikan dolarına yükselmiştir. 2011 yılında ise 2,46 milyar Amerikan doları olmuştur.

Bir trilyon Amerikan dolarını aşan ithalat potansiyeline sahip olan ve iç tüketime dayalı büyüme sürecine geçmeye çalışan Çin'e yönelik Türkiye'nin ihracatının yeterli bir seviyeye ulaşmamasının temel nedenleri olarak, bu ülkedeki tüketim eğilimleri ile pazar farklılığı, Çin pazarının "kendine özgü" yapısı, bölge içi (Güneydoğu Asya ve Pasifik) ticaretin çok güçlü olması, Çin'in önemli küresel ticaret ülkeleri ve blokları tarafından çevrelenmesi, Türkiye ile Çin arasında özel ticaret anlaşmalarının bulunmaması ve karşılıklı yatırım ilişkilerinin yeterince gelişmemiş olması ve ihracatçılarımızın Çin ve Asya-Pasifik bölgesine yönelik sistematik çalışmalar yürütmemesi gösterilebilir.

Türkiye'nin Çin'e ihracatının yapısı incelendiğinde, Çin ekonomisinin ihtiyaç duyduğu hammaddeler ve kimyasallar ağırlıklı bir yapının olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, mermer ve doğal taş, krom cevherleri, bakır cevherleri, kurşun cevherleri, çinko cevherleri, kimyasallar Türkiye'nin Çin'e temel ihraç ürünlerini oluşturmaktadır. Bununla birlikte, oto yedek parçaları, çeşitli makineler (gaz türbini, dokuma makinesi vb.) deri, yün, pamuk ve halı gibi bazı ürün gruplarının ihracatında da gelişmeler gözlemlenmektedir.

Türkiye'nin Çin'e İhracatında Başlıca Ürünler (milyon \$)

GTİP	Ürün Adı	2009	2010	2011
2515	Mermer Ve Traverten, Ekosin Su Mermeri, Kireçli Taşlar	350,62	589,6	630,65
2610	Krom Cevherleri Ve Konsantreleri	236,63	424,94	385,53
2603	Bakır Cevherleri Ve Konsantreleri	234,01	272,22	193,02
2607	Kurşun Cevherleri Ve Konsantreleri	15,96	56,47	80,04
2608	Çinko Cevherleri Ve Konsantreleri	36,61	54,74	43,18
3202	Debagatte Kullanılan Sentetik Organik, Anorganik Maddeler Müstahzarlar	21,80	23,70	27,05
2619	Cüruf, Moloz Ve Demir/Çeliğin İmalinden Elde Edilen Diğer Döküntüler	1,30	6,21	24,56
8901	Yolcu Gemileri, Gezinti Gemileri, Feribotlar, Yük Gemileri, Mavnalar	2,55	-	20,70
4104	Sığır Ve At Cinsi Hayvanların Tabaklanmış Derileri	9,75	12,56	19,39
5702	Dokunmuş Halılar, Yer Kaplamaları (Kilim, Sumak, Karaman Vb)	3,05	6,79	18,11
4011	Kauçuktan Yeni Dış Lastikler	2,44	7,65	16,72
5101	Yün Ve Yapağı (Kardesiz/Taranmamış)	6,57	9,01	15,39
7209	Demir/Çelik Yassı Mamul, Soğuk Haddelenmiş Kaplanmış (600mm'den Geniş)	19,56	13,98	14,71
2601	Demir Cevherleri Ve Konsantreleri	0,08	13,81	14,46
6304	Diğer Mefruşat Eşyası (94.04 Pozisyonundakiler Hariç)	7,00	8,02	14,14
1404	Tarifenin Başka Yerinde Yer Almayan Bitkisel Ürünler	5,50	14,10	12,78
5201	Pamuk (Kardesiz, Taranmamış)	0,87	1,76	12,57
6815	Taştan Ve Diğer Minerallerden Eşya	0,03	10,01	11,93
5112	Taranmış Yünden, İnce Hayvan Kılından Dokumalar	6,97	7,86	11,15
5209	Pamuk Men (Dokuma %85 < Pamuklu 200g/M2 Den Fazla)	9,58	7,46	10,79
8409	İçten Yanmalı, Pistonlu Motorların Aksam-Parçaları	13,03	15,43	10,21
4009	Vulkanize Edilmiş Kauçuktan Boru Ve Hortumlar Ve Donanımları	3,14	7,40	9,96

7404	Bakır Hurda Ve Döküntüleri	26,30	20,85	9,88
8413	Sıvılar İçin Pompalar, Sıvı Elevatörleri	1,32	7,02	9,79
2710	Petrol Yağları Ve Bitümenli Minerallerden Elde Edilen Yağlar	42,28	7,77	9,77
5202	Pamuk Döküntüleri	3,47	7,72	9,53
7403	Arıtılmış Bakır, İşlenmemiş Bakır Alaşımları	1,47	3,08	9,53
2008	Başka Yerinde Belirtilmeyen Meyve Ve Yenilen Diğer Bitki Parçaları Konserveleri	4,58	6,76	8,16
7322	Isıtması Elektrikle Olmayan Demir-Çelik Radyatör, Jeneratörler	4,32	6,64	8,15
8412	Diğer Motorlar Ve Kuvvet Üreten Makineler	0,00	3,51	7,78
6302	Yatak Çarşafı, Masa Örtüleri, Tuvalet, Mutfak Bezleri	4,75	5,54	7,51
9018	Tıp, Cerrahi, Dişçilik, Veterinerlik Alet Ve Cihazları	1,17	1,82	7,45
8418	Buzdolapları, Dondurucular, Soğutucular, Isı Pompaları	2,22	4,46	7,44

İthalat

Çin ile ticari ilişkilerimiz ithalat ağırlıklı bir gelişim sergilemektedir. 2000 yılında 1,3 milyar Amerikan doları olan ithalatımız, 2005 yılında 6,8 milyar, 2010 yılında ise bir önceki yıla göre %35 oranında artarak, 17,18 milyar Amerikan doları olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılında yine aynı oranda artarak 21,69 milyar Amerikan dolarına ulaşmıştır.

Çin'den gerçekleştirilen ithalatın yapısı incelendiğinde, geniş bir ürün çeşitliliği ile karşılaşılmaktadır. İthalatın önemli bir bölümünü yatırım ve ara malları (3/4'ünü), geri kalanını ise tüketim malları oluşturmaktadır. 2011 yılı verilerine göre Türkiye'nin Çin'den ithalatında öne çıkan kalemler, otomatik bilgi işlem makineleri ve aksamı, telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar, elektrikli ses/görüntülü işaret cihazlar, elektrik konvertisörleri, pamuk, oyuncak, televizyon alıcıları, iplik ve oto yedek ürünleridir.

Türkiye'nin Çin'den İthalatında Başlıca Ürünler (milyon \$)

GTİP	ÜRÜN ADI	2009	2010	2011
8471	Otomatik Bilgi İşlem Makineleri, Üniteleri	1.232,94	1.433,73	1.492,78
8517	Telli Telefon-Telgraf İçin Elektrikli Cihazlar	886,92	977,99	1.481,23
8531	Elektrikli Ses/Görüntülü İşaret Cihazları	474,81	583,92	602,08
9503	Diğer Oyuncaklar, Küçültülmüş Modeller, Bulmacalar	178,36	263,8	390,67

5402	Sentetik Lif İpliği (Dikiş İpliği Hariç) (Toptan)	179,31	253,33	333,08
5208	Pamuk Men (Ağırlıkça %85 Ve Fazla Pamuk M.Kare 200gr)	121,17	268,07	312,82
8504	Elektrik Transformatörleri, Statik Konvertisörler, Endüktörler	161,69	211,59	276,23
8443	Matbaacılığa Mahsus Baskı Makineleri, Yardımcı Makineler	164,45	237,12	275,75
8528	Televizyon Alıcıları, Video Monitörleri Ve Projektörler	225,12	256,29	274,87
8708	Kara Taşıtları İçin Aksam, Parçaları	134,65	229,89	273,81
9405	Diğer Aydınlatma Cihazları, Lambalar, Işıklı Tabela, Plaka Vb.	115,91	208,91	272,84
8901	Yolcu Gemileri, Gezinti Gemileri, Feribotlar, Yük Gemileri, Mavnalar	6,01	158,07	265,89
4202	Deri Ve Kösele Vb. Den Seyahat Eşyası	161,33	193,88	257,79
8414	Hava-Vakum Pompası, Hava/Gaz Kompresörü, Vantilatör, Aspiratör	129,77	189,16	256,86
6402	Ayakkabı; Dış Tabanı, Yüzü Kauçuk Ve Plastik Diğer	137,08	174,42	238,71
7318	Demir/Çelikten Cıvata, Somun, Tavan Halkası, Vida, Perçin, Pim Vb.	87,33	162,07	221,67
5504	Suni Devamsız Lifler (İşlem Görmemiş)	88,31	112,24	221,4
8516	Elektrikli Su Isıtıcıları, Elektrotermik Cihazlar (Şofbenler)	139,69	187,97	217,73
8501	Elektrik Motorları, Jeneratörler	145,16	164,03	202,88
3926	Plastikten Diğer Eşya	97,83	150,21	197,27
8481	Muslukçu, Borucu Eşyası-Basınç Düşürücü, Termostatik Valf Dahil	100,7	154,06	193,93
8415	Klima Cihazları-Vantilatörlü, Isı, Nem Değiştirme Tertibatlı	55,75	85,52	192,77
9401	Oturmaya Mahsus Mobilyalar, Aksam-Parçaları	104,1	160,32	189,1
8536	Gerilimi 1000 Voltu Geçmeyen Elektrik Devresi Teçhizatı	81,69	120,73	157,89
8544	İzole Edilmiş Tel, Kablo; Diğer İzole Edilmiş Elektrik İletkenleri; Fiber Optik K	107,93	130,22	152,13
8539	Kızma Esaslı-Deşarj Esaslı Elektrik Ampulleri; Ark Lambaları	98,64	123,81	147,93

6110	Kazak, Sveter, Hırka, Yelek Vb. Eşya (rme)	89,26	139,47	142,12
8473	Yazı, Hesap, Muhasebe, Bilgi İşlem, Büro İçin Diğer Makine Ve Cihazların Aksamı	150,27	157,1	140,12
8525	Radyo/Televizyon Yayını İçin Verici Cihazlar; Televizyon, Dijital, Görüntü Kaydeden	97,67	132,05	136,32
6210	Plastik, Kauçuk Sıvanmış, Emdirilmış Elyaftan Hazır Giyim Eşyası	20,24	40,16	134,37
8714	Motosiklet Ve Motorsuz Tekerlekli Taşıtların Aksam, Parçaları	53,07	91,18	133,52
8477	Kauçuk, Plastik Eşya İmal Ve İşleme Makine Ve Cihazları	46,47	86,96	129,69
9018	Tıp, Cerrahi, Dişçilik, Veterinerlik Alet Ve Cihazları	72,33	99,9	124,09
6001	rme; Tüylü Mensucat	22,33	45,71	120,59
6201	Erkek/Erkek ocuk İçin Dış Giyim	79,42	118,47	120,22
4810	Bir/İki Yüzü Kaolin, İnorganik Madde Sıvanmış Kağıtlar	66,9	77,76	120,13
8502	Elektrojen Grupları, Rotatif Elektrik Konvertisrleri	118,41	395,16	116,86
9102	Kol, Cep Ve Diğer Saatler (9001 Hariç)	53,76	87,24	115,34
3204	Sentetik Organik Boyayıcı Maddeler	80,24	99,83	113,46
3206	Diğer Boyayıcı Maddeler	8,57	35,13	112,06
6404	Ayakkabı; Yüzü Dokuma Maddelerinden, Tabanı Kauçuk, Plastik Vb	63,17	80,59	110,99
8518	Mikrofon, Hoparlör, Kulaklık, Ses Yükseltici Setler, Mesnetleri	56,15	78,47	109,99
3920	Plastikten Diğer Levha, Yaprak, Pelikl Ve Lamlar	42,58	81,05	108,69
6212	Sutyen, Korse, Korse Kemer, Pantolon Askısı, orap Bağı, Jartiyer	42,73	79,66	105,42
8467	El İle Kullanılan Pnömatik/Motorlu Aletler	47,49	94,72	104,72
6911	Porselen Ve iniden Sofra, Mutfak Ve Tuvalet Eşyası	68,56	104,81	104,4
7304	Demir/elikten (Dökme Hariç)Dikişsiz Tp, Boru, İçi Boş Profil	68,23	107,76	101,79

Türkiye ile Çin arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin sürdürülebilir ve sağlıklı bir yapıda geliştirilebilmesi amacıyla, 2006 yılının başından itibaren, bu ülkeye yönelik Türkiye'nin Çin'e ihracatının güçlü bir şekilde arttırılmasını, Çin'den ithalatının iki ülkenin ilgili makamları tarafından yapılan ortak çalışmalar çerçevesinde yönlendirilmesini ve yatırımlar, turizm, müteahhitlik hizmetleri, ulaştırma ve kredi ilişkileri başta olmak üzere, çeşitli ekonomik işbirliği çalışmalarının yapılması ile ticaret açığının belirli bir ölçüde dengelenmesini öngören bir "Çin Ülke Programı" uygulanmaktadır.

2006 yılının başından itibaren, iki ülke arasında bu anlayışa paralel bir şekilde yoğun üst düzey siyasi ve teknik görüşmeler ile ticareti geliştirici faaliyetler gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada, Çin'in önemli ticaret merkezlerine (Pekin, Şanghay, Guangzhou, Xiamen, Zhejiang) genel nitelikli ticaret heyetleri düzenlenmiş, benzeri şehirlerde düzenlenen önemli genel ve sektörel nitelikteki fuarlara milli katılım sağlanmış ve pek çok fuara da firmalarımızın bireysel katılımları desteklenmiştir. Aynı şekilde, Çin'e yönelik bölgesel bazda Türkiye ihracatının geliştirilmesine yönelik çalışmalar da Urumçi'ye yönelik düzenlenen ticaret heyeti ile başlamıştır. Ayrıca, Çin Ticaret Bakanlığı'nın desteği ile Çin'den genel ve sektörel nitelikteki alım heyetlerinin Türkiye'ye gelerek alım yapmaları sağlanmıştır.

İki Ülke Arasındaki Anlaşmalar

- Ticaret Anlaşması
- Ekonomik, Sınaî ve Teknik İşbirliği Anlaşması
- Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması
- Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması
- DTM ile MOFTEC Arasında Ticari İstisare Mekanizması Kurulması Hakkında Mutabakat Zaptı
- Hayvan Sağlığı ve Karantina Anlaşması
- Türkiye-Çin 16. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı
- Altyapı, Müteahhitlik ve Teknik Müşavirlik Protokolü
- Dış Ticaret Müsteşarlığı İthalat Genel Müdürlüğü ile ÇHC İthalat-İhracat Ticaret Bürosu Arasında İşbirliği Sağlanmasına Yönelik Protokol
- Türkiye Cumhuriyeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Arasında İkili Ticari ve Ekonomik İşbirliğinin Genişletilmesi ve Derinleştirilmesine İlişkin Çerçeve Anlaşması
- Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti İle Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Üçüncü Ülkelerde Altyapı İnşaatı ve Teknik Müşavirlik Alanlarında İşbirliğinin Artırılmasına İlişkin Mutabakat Zaptı
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı ile Çin Halk Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı Arasında İkili Ticari ve Ekonomik İşbirliği Orta ve Uzun Dönem Kalkınma Planı İçin Ortak Araştırma Başlatılmasına Yönelik Mutabakat Zaptı
- Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı ile Çin Halk Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı Arasında Yeni İpekyolu Bağlantısı Ortak Çalışma Grubu Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zaptı
- T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı ile Çin Kalkınma Bankası Arasında Mali İşbirliği Çerçeve Anlaşması
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile Çin Halk Cumhuriyeti Merkez Bankası Arasında Swap Anlaşması
- Türkiye Cumhuriyeti Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Çin Halk Cumhuriyeti Kalite Kontrolü, Denetim ve Karantina Genel İdaresi asında Türkiye'den Çin'e Gönderilen Tütünün Bitki Sağlığı Şartları Konusunda Protokol

- BDDK ile Çin Bankacılık Düzenleme Komisyonu Arasında Sınır Ötesi Krizlere Müdahalede Bankacılık İşbirliği Protokolü

Ticari ve Ekonomik İlişkilerde Karşılaşılan Başlıca Sorunlar

İki ülke arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerde karşılaşılan sorunları Türk firmaları açısından ele alırken, halihazırda Çin’de yatırımları olan ve/veya bu ülkeyle ticaret yapan firmaların sorunları kadar, henüz bu ülkeyle iş yapmayan firmaların da Çin pazarına girmelerini engelleyen sebepleri incelemek ve bu çerçevede Çin’in Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyeliğinden kaynaklanan yükümlülüklerini ne derecede yerine getirdiğini ele almak faydalı olacaktır.

Vize: İki ülke arasında mevcut en önemli sıkıntı Türk firmalarının 15 Haziran 2008 tarihinden bu yana Çin vizesi almasında yaşadığı zorluklardır. Olimpiyatların bitişinin ardından hafiflemesi beklenen bu sorun bu ülkede iş yapan Türk firmalarının vize ve çalışma izni alması aşamasında hala devam etmektedir.

Fikri Mülkiyet Hakları: Fikri mülkiyet hakları ihlalleri ve taklitçilik, Çin’de büyük oranlarda devam etmekte ve yabancı firmaların ürünlerin piyasaya gerçeklerinden çok daha ucuz fiyatlarda sürülerek olumsuz bir durum yaratmaktadır. Çin hükümeti bu konuyla ilgili olarak mevzuat açısından gerekli önlemleri almış ve son olarak 22 Aralık 2004 tarihinden çıkartılan kanunla fikri mülkiyet haklarını yasal koruma altına almıştır. Ancak, bu yasaların uygulamada çok fazla etkili olmadığı ve taklitçiliğin devam ettiği gözlemlenmektedir. Taklit ürünlerin 2006 yılı içinde ABD, Avrupa ve Japon firmalarını toplam 100 milyar dolarlık zarara uğratmış olduğu hesaplanmaktadır.

Bununla birlikte bazı Çinli girişimciler, henüz ülkelerinde tescil edilmemiş olan uluslararası markaların haklarını satın almakta ve bu şekilde kendilerine bir avantaj sağlamaktadırlar.

Fikri mülkiyet ihlalleri ve taklit ürünlerle ilgili olarak ülkedeki yabancı firmalar bir araya gelerek “Kalite Markaları Koruma Komitesi”ni kurmuşlar ve kanunların daha etkin uygulanması için hükümet nezdinde lobi faaliyetlerine başlamışlardır. Halen 130 civarında üyesi olan bu komitenin Türk üyesi yoktur.

Mevzuat ve Bürokrasi: Bu alandaki en büyük sıkıntılar, mevzuatın yeterince şeffaf olmaması ve yerel olarak uygulamalarda farklılıkların söz konusu olabilmesidir. Ekonomik faaliyetleri düzenleyen yasa ve düzenlemelerdeki değişiklikler firmalara zamanında ve etkin bir biçimde duyurulmamakta, yasa tasarıları açıklandığı zaman çoğunlukla firmaların hiç haberleri olmamakta ya da çok kısa bir süre verildiği için geri bildirimde bulunma şansları kalmamaktadır. Bu alanda 2004 yılından sonra özellikle Ticaret Bakanlığı’nın (MOFCOM) önemli iyileştirmeler gerçekleştirilmiştir. Ancak diğer kamu kuruluşları henüz yeterli şeffaflık sağlayamamışlardır ve prosedürel engeller birçok alanda devam etmektedir.

Diğer önemli konu da, yasaların uygulanmasında merkezi ve yerel yönetimler arasında farklılık olabilmesidir. Bu durum, genel anlamda belirsizliğe yol açsa da kimi zaman yabancı yatırımcılar için avantajlar da sağlayabilmektedir. Yerel yönetimler, kendi bölgelerine daha fazla yabancı sermaye çekebilmek için firmalara merkezi yönetim tarafından tanınan teşviklerin üzerinde imkanlar sunabilmekte, ancak aynı zamanda yerel sanayileri de korumaktadır. Bu gibi durumlarda zaman zaman merkezi yönetimin yerel yönetimlere sert uyarıları söz konusu olsa da, Çin’in DTÖ yükümlülükleri ve Pekin’in bu doğrultudaki girişimleri ile yerel ekonomik çıkarların arasındaki yapısal asimetri yüzünden yabancı yatırımcılar büyük ölçüde yerel uygulamalar çerçevesinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu durum teşviklerde olduğu kadar gümrük uygulamaları açısından da geçerlidir.

İç Pazara Giriş Hakkı: 1 Temmuz 2004 itibariyle yürürlüğe giren yeni Dış Ticaret Kanunu ile bu alanda önemli bir liberalleşme sağlanmış ve tüm firmalara, ilgili kurumda kayıtlarını yaptırmaları şartıyla, dış ticaret yapabilme hakkı tanınmış ve yabancı firmalara da bu imkan sağlanmıştır. Bu kanundan önce yabancı firmalar sadece belirli serbest bölgeler dahilinde ticaret yapabilmekteydi ve dış ticaret ilgili kamu kuruluşların tekelindeydi. Bu olumlu bir gelişme olsa da Çin'de faaliyet gösteren birçok yabancı firma kayıt konusunda sıkıntı yaşadığını bildirmektedir.

Ayrıca yeni kanun, MOFCOM'a belirli sektörlerde ticaret faaliyetlerini kısıtlama, gerekli görülen durumda tedbirler uygulama ve teknoloji ihracatı ve ithalatını sınırlama yetkilerini de vermektedir.

Bununla birlikte yabancı firmalara kendi dağıtım ağlarını kurma, perakende ve toptan satış yapma hakkı da 2004 itibarı ile verilmiştir. Ancak uygulamada aynı sıkıntılar bu alanda da söz konusudur. Bu konuyla ilgili başvurular önce yerel yönetim, sonra Pekin'deki MOFCOM tarafından onaylanmak zorundadır.

Standartlar: DTÖ üyeliği çerçevesinde ticareti engelleyici unsurları kaldırmakla yükümlü olan Çin, bazı alanlarda halen standartları ve asgari teknik özellikleri ithalatı engelleyici bir unsur olarak uygulamakta, kalite onay işlemleri uzun sürmekte ve yeterince şeffaf yürütülmemektedir. Standartlar ulusal düzeyde aynı olmayıp, eyaletler bazında farklılar gösterebilmektedir. Halen Çin'in Standardizasyon Kurumu, ülkedeki 20 bin ulusal standardı (yüzde 40'ı eski ya da DTÖ ile uyumsuz) elden geçirmekte ve yeni standart onaylamamaktadır.

Ticari Bankacılık İşlemleri: Çin'de dış ticaret-finans bağlantısının büyük bir bölümü Bank of China tarafından kontrol edilmekle birlikte son dönemde People's Construction Bank of China, Industrial and Commercial Bank of China, Agricultural Bank of China ve CITIC Industrial Bank gibi bankalar da giderek artan oranda akreditif düzenlemektedir. DTÖ üyeliğinden sonra Çin'de faaliyet gösteren yabancı bankaların şubeleri de akreditif düzenleyebilmektedir.

Türk firmaları tarafından dile getirilen en önemli sorun Çin bankalarının teyitli akreditif açmaması, Çin veya diğer ülke bankalarınca açılan akreditiflere teyit eklememesi veya dünya bankalarının Çin bankaları tarafından açılan akreditiflere teyit eklemesini engellemesidir. Ayrıca dış ticaret ödemelerine ilişkin kuralların yeterince oturmamış olması sıkıntı yaratmaktadır.

Bu sorunların DTÖ üyeliğinin ardından zaman içinde çözülmesi beklenmekle birlikte uzun süreli ticari ilişki kurulmadan ve firmalar arası güven ortamı oluşmadan herhangi bir firmanın bu ülke firmaları ile teyitli akreditif olmadan alım-satım ilişkisine girmesi riskli kabul edilmektedir. Zira pazar koşullarındaki değişiklikler söz konusu olduğunda Çinli firmaların üzerinde anlaşılmış alım-satım koşulları üzerinde değişiklikler yapmak istemesi, Türk firmalarını, ürünlerini gümrüklerden çekmeyecekleri baskısı ile yeni koşullar üzerinde anlaşmaya zorlamaları zaman zaman karşılaşılan durumlar arasındadır.

Türk ve Çin bankacılık sektörleri arasında gelişmiş bir muhabir banka ilişkisinin azlığı da bir sıkıntı kaynağıdır. Uluslararası bankacılık uygulamalarına göre çok daha kısa sürelerde çözülebilecek bazı sorunların giderilmesi bu nedenle uzamakta, firmalar için zaman ve maddi kayıplara neden olmaktadır. Türk bankalarının (Garanti Bankası ve İş Bankası) Şanghay'da temsilcilik ofisi açması ve her iki ülkede de faaliyet gösteren çokuluslu bankaların varlığı bu sorunu hafifletse de sıkıntılar zaman zaman devam etmektedir. Çin bankacılık sektörünü ve işleyişini daha yakından tanıma fırsatı yaratan bu ofisler henüz bankacılık işlemleri yapmamakla birlikte Türk firmalarına mevzuat, işleyiş ve pazar koşulları konusunda daha detaylı bilgileri sağlaması açısından yararlıdır.

İşbirliği İmkanları

Türkiye'nin Çin'e olan ihracatının miktar olarak artırılması ve ürün bazında çeşitlendirilmesi amacıyla Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın 2005 yılında başlattığı "Asya-Pasifik Stratejisi" çerçevesinde çalışmalar sürdürülmekte ve bu bağlamda "Çin Pazar Araştırmaları" programı yürütülmektedir. Çin'de inşaat malzemeleri, otomotiv yan sanayi, demir-çelik ve diğer maden ve metal, kimyasallar, işlenmiş gıda ürünleri, hazır giyim ve tekstil makineleri ile müteahhitlik sektörünün ülkemiz ihracatı açısından potansiyel arz ettiği tespit edilmiştir.

Çin, ekonomik gelişmesini uzun vadede sürdürülebilir kılmak ve bilimsel ve teknolojik bir temele oturtmak amacıyla dünyada Ar-Ge projelerine en çok bütçe ayıran ikinci ülke konumuna gelmiştir. Dolayısıyla Türk firmalarının bu teknoloji birikiminden faydalanmak üzere girişimlerde bulunmaları beklenebilir.

2001 yılı Aralık ayında Türkiye ile Çin arasında imzalanan mutabakat zaptı çerçevesinde Türkiye Çin tarafından tanınan 23. resmi turist güzergahı olmuştur. Dünya Turizm Örgütü raporlarına göre, 2020 yılı itibarıyla Çin'in yılda yaklaşık 180 milyon turist ile en fazla turist çeken ve aynı zamanda 100 milyon Çinli turist ile en fazla turist gönderen ülke olması beklenmektedir. 2009 yılında Çin'den ülkemize gelen turist sayısında bir önceki yıla göre %26 artış yaşanmıştır. Bu durum ikili ticarete Türkiye aleyhine seyreden durumun dengelenmesi açısından oldukça önemli bir fırsat olmasına karşın henüz istenilen hedefe ulaşamamıştır. İki ülke arasında Kültür Bakanları'nın karşılıklı yaptıkları ziyaretler sonucu 2012 yılın Türkiye'de Çin Kültür Yılı, 2013 yılının Çin'de Türk Kültür Yılı olarak kutlanılmasına karar verildi.

THY'nin İstanbul-Pekin, Hong Kong, Şangay ve Guangzhou'ya seferleri bulunmaktadır. İstanbul-Guangzhou haftanın üç günü, Pekin ve Şangay için haftanın her günü sefer düzenlenmektedir. İstanbul-Hong Kong arası seferler ise Pazar günü hariç her gün düzenlenmektedir.

Türk firmaları ekonomik kriz dönemlerinde yeni pazarlara açılma arayışına girmekte ve dünya pazarlarını keşfetmektedir. Dünyanın en büyük firmaları için bile kolay ve açık bir pazar olmayan Çin pazarı ile ilgili ise henüz yeteri kadar birikime sahip olmayan Türk iş dünyası, kimi zaman bu zorlu pazarda başarılı olmakta kimi zaman da aradığını bulamamaktadır. İki ülke arasında ciddi gelir, kültür ve tüketim alışkanlıkları farkları bulunmaktadır. Bu nedenle özellikle küçük ve orta ölçekli firmalar başta olmak üzere Türk firmalarının Çin pazarı ile ilgili teşvikler, sınırlamalar, bölgesel farklılıklar, mevzuat, dağıtım kanalları, iş kültürü gibi bilgiye ve pazar ile ilgili her tür yerel kurumsal desteğe kavuşması gerekmektedir. Çin ile ekonomik ilişkilere önem veren ülkeler Pekin ve diğer iş merkezlerinde büyük ticaret ofisleri bulundurmaktadırlar. Ayrıca Türk ürünlerinin Çin'de tanıtımına yönelik faaliyetler yoğunlaştırılmalıdır. Her iki tarafın birbirini daha iyi tanınmasına imkan sağlamaya ve mevcut bilgi eksikliğini gidermeye yönelik tanıtım faaliyetleri büyük önem taşımaktadır. Ofis veya mağaza açma, fuarlara katılım gibi girişimlerin de devlet tarafından desteklenmesi büyük önem taşımaktadır.

Çin pazarı ile ilgili öne çıkan bazı özellikler şöyle sıralanabilir: Çin toplam nüfusunun yüzde 5'i yıllık 25.000 dolardan fazla gelire sahiptir ve bu da eğitim, sağlık, seyahat gibi çeşitli hizmetlere kaynak ayırabilen 60 milyonluk bir pazar demektir. Ayrıca çeşitli kaynaklarda orta düzey gelir düzeyine sahip yaklaşık 150 – 200 milyon dolayında bir kesimden söz edilmektedir.

Çin tek bir pazar değil, bir çok farklı pazarın bir araya gelmesinden oluşmuş bir ülkedir. Ülke içerisinde çok farklı iş dünyası yaklaşımlarına rastlanabilmekte, bir bölgedeki firmanın deneyimi başka bir bölgedeki

diğer bir firmayla farklılık gösterebilmektedir. Dolayısıyla her yatırımı kendi özellikleriyle değerlendirmek gerekmektedir.

Ülkede DTÖ üyeliği çerçevesinde bir reform süreci yaşanıyor olsa da iş dünyasında henüz uyumlaştırılmamış birçok alan bulunmaktadır.

Tarifeler ve Diğer Vergiler

Tarifeler

Çin DTÖ üyeliği sonrası tarifeleri düşürme, tarife dışı engelleri azaltma, yabancı firmalar için pazara girişi kolaylaştırma ve şeffaflık yönündeki taahhüdünü yerine getirme yolunda özellikle de tarifeler konusunda önemli adımlar kat etmiştir.

Tarifeler Harmonize Sistem-HS koduna dayanmaktadır. MFN ve GENEL olmak üzere iki adet tarife sütunu bulunmaktadır. MFN Türkiye'nin de içinde bulunduğu DTÖ üyesi ya da tamamlanmış karşılıklı ikili anlaşması olan ülkelere, GENEL oranlar ise diğer ülkelere uygulanmaktadır. Tarifeler, ürünün tipine parçalarına ya da ürünün kullanım amacına göre değişmektedir. İthalat vergilerinin çoğunluğu ad-valorem'dir. Ürünün CIF değeri üzerinden tespit edilir. 2007 yılında ithalat vergileri genel olarak ortalama %9,8 seviyesine düşürülmüştür. Bu oran tarımsal ürünlerde ortalama %15.3 sanayi ürünlerinde ortalama 8,5'tir. Çin aynı zamanda bilimsel ve teknolojik araştırmayı teşvik ve ileri teknoloji yatırımlarına imkan vermek amacıyla bu tür ekipman ve makine ithalatında vergi muafiyetine gitmiştir.

Tarife dışı engeller

Çin yetkilileri ithalatı üç kategoriye ayırmıştır:

- İthalatı yasak ürünler; zehirler, silahlar, toksik kimyasallar.
- Kısıtlanmış ürünler; ithalat lisansı ya da kota gerektiren ürünler.
- İzin verilen ürünler; ithalat içinde önemli bir yer tutmaktadırlar.

Bu konulara ilişkin bilgiler çoğunlukla Çince yayınlanmaktadır. İngilizce yararlanılabilecek tek kaynak Ticaret Bakanlığı web sitesidir. (<http://www.mofcom.gov.cn>)

1 Nisan 2007 tarihinden bu yana bazı ürünler için içerik ve hacim açısından ithalat lisansı uygulaması bulunmaktadır. Bu ürünler arasından 338 kategori için Çinli ithalatçılar "otomatik lisans başvurusu yapabilmektedir. Bu işlemde – İthalatına Otomatik Olarak İzin Verilen Ürünler Katalogu Ticaret Bakanlığının Gümrük Genel İdaresi sorumludur.

Çin çok sayıda ürüne tarife kotası uygulamaktadır. Bu sistemde kotaya kadar yapılan ithalat düşük orandan kota aşıldıktan sonraki ithalat daha yüksek bir orandan yapılmaktadır. Bu tür uygulamalar bazı hassas kabul edilen tarım ürünlerine uygulanmaktadır. İşlenmemiş yün, şeker, buğday, pamuk, pirinç, diamonyum fosfat, üre, NPK bileşimli gübreler gibi ürünler bu sisteme tabi bulunmaktadır.

Vergiler

Çin'de genel katma değer vergisi oranı % 17'dir. Bazı malların satışı ve ithali % 13 oranında vergiye tabidir. Bunlar: Tarım, ormancılık, hayvancılık ve su ürünleri, yenilebilir sebze yağları ve tahıllar, şehir suyu, ısıtma, soğutma, sıcak su, sıvı petrol gazı, doğalgaz, metan gazı, ev kullanımı için kömür ürünleri, kitaplar, gazeteler, dergiler, yemler, kimyasal gübreler, tarımsal kimyasallar, tarımsal, makineler, çiftçilik için plastik örtü, Metal mineral ürünler, metal olmayan mineral gibi ürün ve hizmetlerdir.

KDV İstisnaları

- Tarımsal üreticilerin kendi ürettikleri tarımsal ürünleri satışları,
- Hamileliği önleyici cihaz ve ilaçlar,
- Antika kitaplar,
- Doğrudan bilimsel araştırma, deney ve eğitim amacıyla kullanılmak üzere ithal edilen madde ve cihazlar,
- Yabancı devletlerden ve uluslararası kuruluşlardan yardım olarak bedelsiz temin edilen madde ve cihazların ithali,
- İşleme ve montaj sözleşmeleri gereği ve telafi edici ticaret nedeniyle ithal edilmesi gereken makineler ve cihazlar,
- Özürlülerin kullanımı için kurumlar tarafından ithal edilen cihazlar,
- Satıcılar tarafından kullanılan malların satışı.

Çin'de vergiden istisna veya vergisi indirilmiş işlemlerle uğraşan mükellefler vergiden istisna edilen ve vergisi indirilmiş satış tutarlarını hesaplarında ayrı ayrı göstermelidirler. Hesaplarda ayrı gösterilmediği takdirde istisna ve indirimli vergi kolaylıklarından yararlanamazlar.

İhracat Kısıtlamaları

Çin pek çok ürüne ihracat kısıtlamaları ve ihracat vergisi uygulamaktadır. Bu uygulama yerel endüstrilere ipek, pamuk, kösele ve deri, işlenmemiş demir dışı metaller gibi hammadde tedarik etme aracı olarak kullanılmaktadır.

Sübvansiyonlar

Ülke içindeki sübvansiyonları sıralamak oldukça zordur. Ancak ihracatta indirekt teşvikler uygulanmaktadır; düşük fiyatlı enerji ve hammadde bunlara örnek olarak gösterilebilir. Devlet şirketleri pek çok banka kredisini tercihi oranlarla kullanmaktadır. Bu borçların büyük bölümü geri ödenmemektedir. Diğer teşvikler; vergi teşvikleri, özel ekonomik bölgelerdeki firmalar için ek imtiyazlar ayrıca Çin'in bazı alanlarda nakit teşvikler uygulamaya devam ettiği de görülmektedir. Ayrıca ihracatta vergi iadesi de uygulanmaktadır.

Hizmet Engelleri

Hizmet sunan yabancı firmalar geçici lisansla çalışmakta ve sınırlı coğrafi alanlarda hizmet görmektedir. Kanun ve kurallardaki belirsizlikler hizmet sektöründeki engeller arasında yer almaktadır. Bu alanda yabancı firmaların Çin’li firmalar ile ortaklık kurması ve satış sonrası hizmet vermesine izin verilmemektedir.

Rekabeti Bozucu Uygulamalar

1993 yılında yürürlüğe giren ve haksız rekabeti önleyen bir kanuna rağmen halen sorun teşkil edebilmektedir. Bu durum ithal ürünlerin piyasa girişi ile yabancı yatırımların üretim maliyetini yükseltici etkide bulunabilmektedir. Genel olarak Çin’in dış ticaret işlemlerinde açıklık ilkesinin yaygınlaştırılması ve ticari kuralların uygulanmasının ülke çapında standart hale getirilmesinin zor olacağı düşünülmektedir. Buna rağmen özellikle sanayi ürünlerinin ithalat prosedürlerinin basitleştirilmesi konusunda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Bu bağlamda, dış ticareti ilgilendiren kanun ve düzenlemelerin duyurulması amacıyla bir gazete yayınlanmaya başlanılmış ve ancak bu gazetede yayınlanan kanun ve düzenlemelerin uygulamada etkili olacağı Çin Devlet Konseyi tarafından karara bağlanmıştır.

Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar

Çin standartları ve teknik gereklilikleri bir ticari engel olarak kullanmaya devam etmektedirler. Mamul maddeler için Çin, ithalat öncesinde bir kalite belgesi talep etmektedir. Bu tür belgeleri elde etmek zaman kaybedici ve pahalı olabilmektedir. Burada amaç iç piyasayı korumak aynı zamanda Çin piyasasını ülke kalkınması için gereksiz ürünlerden kurtarmaktır. Çin sıklıkla ürünlerin ihracatçı tarafından özelliklerinin ne olduğu net olarak bilinmeyen Çin standart ve özelliklerine uyumlu olup olmadığının incelenmesi ya da sertifikasyonunu talep etmektedir. Bu tür talepler genellikle Çin piyasasında satılmakta olan yerli ürünlerin kalitelerinin çok üstünde olabilmektedir. Çoğu kez subjektif kriterlerle çözüme ulaşılmakta; bu durum malların ülkeye girişinde gecikmelere yol açmaktadır.

İşadamlarının Pazarda Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

Çin’deki iş gelenekleri arasında soyadının önce kullanılması önemlidir. İş toplantıları sırasında kart alınıp verilmesi doğal bir uygulamadır. Kartın bir yüzünün Çin harfleriyle yazılmasının uygun olacağı düşünülmektedir. İş toplantıları için, gerek kamu kurumlarında, gerekse büyük şirketlerde özel salonlar kullanılır. Büroların kullanılması adet değildir. Toplantılar resmi bir havada geçer ve oturulan yerler protokole göre belirlenir. En üst düzey Çinli katılımcının, en üst düzey misafiri kendi sağına oturtması yaygın bir uygulamadır. Dakik olmak önemlidir. Toplantı sırasında her iki taraf kısa bir tanışma ve açış konuşması yapar. Önemli olan ise, bundan sonraki kısımda Çinli taraf önce söze başlamışsa, sonuna kadar müdahale etmemek ve kendi görüşlerini en sonda söz alındığında dile getirmektir.

İş toplantıları sırasında, Çinlilerin ev sahibi olduğu akşam yemeklerinin erken saatte başladığını bilmek gerekir. İş yemekleri çoğu kez akşam saat 18.00’de başlatılır. Yemek, meyvelerden hemen sonra, aniden saat 20.00 gibi sona erdirilir. Bu şaşırtıcı gelse de yaygın bir durumdur.

Para Kullanımı

Çin’de kullanılan para birimi olarak 1 yuan, 100 fen etmektedir. Piyasada en yüksek 50 ve 100 yuan banknotlar bulunmaktadır. Özel ekonomik alanlar dışında yabancı paranın ülke içinde dolaşımı yasaktır. Gümrüklerde ülkeye girerken yanınızda olan para ile ülkeyi terk ederken sahip olduğunuz para miktarı birbirine yakın olmalıdır.

Kullanılmayan Çin parasının ülkeyi terk ederken yeniden dövize çevrilmesi ancak 6 ay içinde ve pasaport, uçak bileti ve döviz bozdurma belgesini göstererek mümkün olmaktadır. Dolayısıyla başlangıçta Çin parası alırken elde edilen döviz bozdurma belgesinin iyi muhafaza edilmesi gerekmektedir.

Pasaport ve Vize İşlemleri

Yeşil ve gri hizmet pasaportu taşıyanlar dışındaki tüm Türk vatandaşları ülkeye girmek için vize sahibi olmak zorundadır. Ankara için vize başvuruları Pazartesi, Salı ve Perşembe günleri saat 09.30-12.00 arası kabul edilmektedir. Başvuru sırasında 1 adet fotoğraf gerekmekte ayrıca bir form doldurulmaktadır. Vize verilmesi yaklaşık 10 gün sürmektedir o nedenle Büyükelçiliğe mümkün olduğunca erken başvuru yapılması tavsiye edilmektedir. Turistik çıkışlarda uçak gidiş dönüş confirmasyonu ve banka hesap Cüzdanı fotokopisi istenmektedir.

Ankara’daki ÇHC Büyükelçiliği Vize Bürosu telefonu: 0312 436 06 28

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

Mesai saatleri, pazartesiden cumaya, sabah 08.00-12.00 ve ara sonrası 13.00-17.00’a kadar uzanır. Bankalar da saat 17.00’a kadar hizmet vermektedir. Ancak bazı bankalar pazartesi günleri kapalıdır. Alışveriş yerleri akşam 20.30 civarlarında kapanmaktadır. Özel lokantalarda ise sabah 06.00’dan gece geç saatlere kadar yemek yenilebilir.

Kullanılan Lisan

Çin, etnik çeşitliliğe sahip bir ülke olarak 56 kadar etnik grubu barındırmaktadır. Resmi istatistiklere göre nüfusun %92 kadarı Han etnik grubuna mensuptur. Çok sayıda bölge güçlü yerel yönetimlere sahiptir. Ülkede yaygın ve resmi dil Han dili olduğundan, ticari ilişkilerde Çin’ce olarak bu dil esas alınmaktadır. Azınlıklar kendi dillerini konuşsalar dahi yazılı olarak bu diller yaygın değildir.

Ulaşım

Çin’e giriş sırasında bulundurulması gereken belgeler arasında geçerli bir pasaport ve vize yanında, sınırda doldurulan “Giriş ve Çıkış Kayıt Formu” önemlidir. Ayrıca ülkede 6 aydan daha fazla kalacak kişilerden HIV negatif belgesi istendiği bilinmelidir.

Çin içinde seyahat amacıyla kullanılacak araçlar içinde otobüsler en sık kullanılanlardır. Genelde numaralarla belirlenmiş hatlarda çok sayıda otobüs çalışır ve bunlar sabah 05.00’ten gece 23.00’e kadar duraklardan geçmektedirler. Metro sistemi Pekin, Şanghay ve Tianjin gibi belli şehirlerde tüm olanaklarla donanmış olarak hizmet vermektedir. Tüm tabelalar Çince yanında İngilizce ile de yazılmıştır. Duyurular da İngilizce olarak tekrarlanmaktadır. Minibüsler, özellikle başlıca ticaret ve turizm merkezleri arasında bolca bulduklarından tavsiye edilmektedir. Taksi, tüm merkezlerde kolaylıkla bulunabilen ve çok pahalı olmayan bir alternatiftir. Türkiye’de olduğu gibi gidilen mesafeye ve gece-gündüz durumuna göre ücret alan taksilerde dikkat edilmesi gereken şey, inerken fiş talep edilmesidir. Haksız yere yüksek ücret alınması sık rastlanan bir durumdur. Fişte yazılı taksi numarası ile herhangi bir konudaki rahatsızlığın

yetkililere iletilmesi mümkün olmaktadır. Ayrıca çoğu taksi şoförünün İngilizce bilmediği gerçeğinden yola çıkarak gidilecek yerin adresinin Çin harfleriyle yazılmış olarak elde tutulması gerekebilir. Özellikle şehirlerarası yolculuklarda kullanılacak trenler, pek tavsiye edilmezler. Genelde kalabalık olan trenler pek rahat bir yolculuk imkanı vermezler. Suyolu taşımacılığı tercih edilen bir yol değildir ve bu yol kullanılacaksa önceden bir seyahat acentesi ile temas kurulması özellikle önerilmektedir. Ülke içi havayolu taşımacılığı halen 42 kadar şirket tarafından yürütülmektedir.

Yerel Saat

Çin, büyük bir ülke olduğundan Pekin saati tüm ülke için baz alınmıştır. İki ülke arasındaki saat dilimi farkı 6 (saat) dir. Çin’de yaz saati uygulaması olmadığına bu fark yaz aylarında 5 saate inmektedir.

Barınma

Otel rezervasyonlarının önceden yapılması gerektiği yoğun talep dönemlerinde özellikle hatırlanmalıdır. Halen sahip oldukları olanaklar ve hizmetleri açısından, Çin’in başlıca otelleri uluslararası standartları yakalamış durumdadır. Oteller, yüksek, orta ve düşük kalite olmak üzere üç gruba ayrıldığında, yüksek kalite olanların Batı’daki otellerden çok farklı olmadıkları söylenebilir. Orta kalite oteller genelde turistlere hizmet verirler ve güvenle kalınabilecek yerler durumundadırlar. Düşük kalite oteller daha ziyade motel niteliğindedirler. Çin’de kalınan yerlerde çalışanlara bahşiş verilmez.

Sağlık

Çin’in belli başlı hastanelerinde yabancılara ayaküstü tedavi hizmeti sunan bölümler oluşturulmuştur. Herhangi bir sağlık sorunu durumunda bu bölümlere başvurulabilir. Daha ciddi durumlar için ise buralardaki doktorların referansı ile Hong Kong hastanelerine taşınmak gerekebilmektedir.

Beslenme

Çin mutfağının ünü dünyaca bilinmektedir. Ancak beslenme konusunda dikkat edilmesi gereken noktalar arasında, uluslararası oteller dışında belediyenin sağladığı çeşme suyunun içilmemesi önemlidir. Şişelenmiş su tercih edilmelidir. Küçük lokantalarda ise pişmiş yemekler et dışında pek bir şey yenmemesi tavsiye edilmektedir.

İklim

Çin, kış aylarının oldukça soğuk ve kuru geçtiği bir ülkedir. Yağışlar yaz aylarında toplanmaktadır. Özellikle kış aylarında ülkenin kuzeyi ile güneyi arasındaki ısı farkına dikkat etmek gerekir. Kuzey, daha soğuk iken; güney, tropikal bir etkidir. Nemlilik oranları da bölgeden bölgeye değişir ve özellikle güneydoğu bölgelerinde nem yüksektir.

Fuarlar

Çin Halk Cumhuriyeti’nde gerçekleşecek fuar bilgileri

<http://english.mofcom.gov.cn/article/exhibitioninfo/> adresinde mevcuttur.

Hukuk Büroları

PEKİN

1. Beijing Tianbo Law Firm

İlgili Kişi: Tianli Zhang (Ms. Jenny) - Partner, Attorney at Law
Tel: 0086 10 8464 3018/8305
Faks: 0086 10 8464 9785
Mobile: 0086 139 1006 4337
E-mail: law@tianbolawfirm.com, tblawyer@yahoo.com
Web site: www.tianbolawfirm.com
Adres: Sunny Plaza, FL 11/E, North Bldg 3, No. 10 Xiao Ying Rd Chaoyang District, Beijing 100101, P.R. China

2. Beijing King&Bond Law Firm

İlgili Kişi: Philip Qiao - Lawyer
Tel: 0086 10 6592 6142 / 9142
Faks: 0086 10 6592 6142 – 8015
Mobile: 0086 137 0131 9197
E-mail: Philip@kingandbond.com
Web site: www.kingandbond.com
Adres: Room 2003, Tower A CITIC Building, No:19 Jianguomenwai Street, Chaoyang District, Beijing 100004, P.R. China
İlgili Kişi: Shirley Wang - International Department Director
Tel: 0086 10 65929142
Mobile: 0086 13581568232
Faks: 0086 10 87756380
E-mail: shirley@kingandbond.com

3. Jun Ze Lun Law Offices (Beijing)

İlgili Kişi: Nancy Zhang - Legal Assistant
Tel: 0086 10 66523606
Faks: 0086 10 66523399
Mobile: 0086 18210227219
E-mail: zhangyan01@junzejun.com
Web site: www.wangandassociates.com.cn
Adres: 6th Floor South Tower, Financial Street Center, 9 Financial Street Xicheng, Beijing 100033, P.R.

4. Grandall Legal Group (Beijing)

İlgili Kişi: Wang Xiaoping - Partner, Attorney at Law
Tel: 0086 10 6589 0699 / 6589 0700
Faks: 0086 10 6517 6800 / 6517 6801
Mobile: 0086 136 0138 6373
E-mail: wangxiaoping@grandall.com.cn
Web site: www.grandall.com.cn

Address: 9th Floor, Tikang Financial Tower, No.38 North Road East Third Ring, Chaoyang District,
Beijing 100026 P.R. China
İlgili Kişi: Ms. Hedia Ma (Guangzhou)
Tel: 0086 135 024 00600
E-mail: mcfuture@126.com

5. Boss & Young Attorneys at Law Beijing Office

İlgili Kişi: Wang Mao
Tel: 0086 10 58793300
Faks: 0086 10 58793311
Mobile: 0086 13910220182
E-mail: William.wang@boss-young.com
Web site: <http://www.boss-young.com>
Adres: 5/F Tower A, Bldg. No.1, GT International Center Jia 3 Yongandongli, Jianguomenwai
Avenue Chaoyang District, Beijing 100022

Shanghai Office

İlgili Kişi: Xu Guojian
Tel: 0086 21 68869666
Faks: 0086 21 68869333
Adres: 11th floor, China Merchants Tower 161 Lujiazui Road East Shanghai 200120

6. Allen & Overy LLP International Law Firms

İlgili Kişi: Meng Li
Tel: 0086 10 65354346
Faks: 0086 10 65056677
Email: Molly.Li@Beijing.AllanOery.com

7. The JIJ Group (Hukuk+Danismanlik)

İlgili Kişi: Anna Stalnacke
Tel: 0086 10 65820268 / 0086 21 52110068 (Shanghai)
Faks: 0086 10 65820251
Mobile: 0086 13683054823
E-mail: anna.stalnacke@ijigroup.com
Web Site: www.ijigroup.com

8. YINGKE LAW FIRM

İlgili Kişi: Dr. Tiborcz Attila
Tel: 0086 13716163051
E-mail: Attila.tiborcz@yingkevarnai.eu
Website: www.yingke.eu
Adres: No.76, East 4th, Ring Middle Road, Chaoyang District, Beijing, China, 100124

9. RayYin & Partners, P.R.C. Lawyers

İlgili kişi: Hao Wang (Managing Partner)
Tel: 0086-10-84683690/84683681
Faks: 0086-10-84683689
Mobile: 13801109138
Website: www.rayyinlawyer.com
Skype: haohaohaha

10. Frederick W. Hong Law Offices

Adres: Suite 11-D, Buidling1, Majestic Towers (baifu guoji), No.20 Gongti Donglu,
Chaoyang Beijing, 100020
Tel: (010) 6506-1180
Faks: (010) 6506-1720
Email: beijing@fwhonglaw.com
Website: www.fwhonglaw.com

11. Garvey Schubert Barer

Adres: 820 South Tower, Kerry Center 1 Guang Hua Road, Chaoyang District Beijing, PRC
100020
Tel: (010) 8529-9880
Faks: (010) 8529-9881
Website: www.gsblaw.com

12. Gide Loyrette Nouel

Adres: Suite 3501, Jingguang Center Hu Jia Lou, Chaoyang District
Beijing 100020
Tel: (010) 6597-4511
Faks: (010) 6597-4551
Website: www.gide.com

13. Hogan & Hartson LLP

Adres: 10/F, South Tower, Kerry Center Office Building, 1 Guanghua Road, Chaoyang District,
Beijing 100020
Tel: (010) 6598-8600
Faks: (010) 8529-7408
Website: www.hhlaw.com

14. Vinson and Elkins LLP

Adres: 20/F, Beijing Silver Tower No. 2 Dong San Huan Bei Lu Chaoyang District, Beijing 100027
Tel: (010) 6410-6300
Faks: (010) 6410-6360
Website: <http://www.velaw.com>

15. Morrison & Foerster LLP

Adres: 22nd Floor, Tower 3, China Central Place, No. 77, Jianguo Road, Chaoyang District,
Beijing 100025 China
Tel: (010) 5909-3399
Faks: (010) 5909-3355
Website: www.mofo.com - www.mofo.com.cn

16. An, Tian, Zhang & Partners

Adres: Suite 711, Jing Guang Centre Office Building, Hujialou, Chaoyang District Beijing 100020
Tel: (010) 6597-5044
Faks: (010) 6597-5202
Website: www.atzp.com

17. Orrick, Herrington & Sutcliffe LLP

Adres: 22/F South Tower, Kerry Center 1 Guanghua Road, Chaoyang
Beijing 100022
Tel: (010) 8595-5600
Faks: (010) 8595-5700
Website: www.orrick.com

18. B & D Law Firm

Adres: 10/F, Botai Plaza, No.221 Wangjing Xiyuan, Chaoyang District, Beijing 100102
Tel: (010) 6478-9105
Faks: (010) 6478-9550
Website: www.bdlawyer.com.cn

19. Sidley Austin LLP Beijing

Adres: Suite 608, Tower C2, Oriental Plaza No.1 East Chang An Ave., Beijing 100738
Tel: (010) 6505-5359
Faks: (010) 6505-5360
Website: www.sidley.com

20. Beijing Globe Law Firm

Adres: 19F, Golden Land Building, 32 Liang Ma Qiao Rd., Chaoyang District, Beijing 100016
Tel: (010) 8451-2800
Faks: (010) 8451-2790
Website: www.globe-law.com

21. Skadden, Arps, Slate, Meagher & Flom LLP

Adres: 30th Floor, Tower 2, China World Trade Center, 1 Jianguomenwai Avenue, Beijing
100004
Tel: (010) 6535-5500
Faks: (010) 6535-5577

Website: www.skadden.com

22. Han Kun Law Offices

Adres: Suite 906, Office Tower C1, Oriental Plaza, No. 1 East Chang An Avenue Beijing 100738,
Tel: (010) 8525-5500
Faks: (010) 8525-5511, 8525-5522
Website: <http://www.hankunlaw.com>

23. Beijing Tian Yuan Law Firm

Adres: 11/F, Tower C, Corporate Square (Guoqi Dasha), No. 35 Financial Street, Xicheng Dist.,
Beijing, 100032
Tel: (010) 8809-2188
Faks: (010) 8809-2150
Website: www.tylaw.com.cn/en

24. Kingfield Law Firm

Adres: 406, CYTS Plaza, 5 Dongzhimen South Ave., Dongcheng District, Beijing 100007
Tel: (010) 5815-6278
Faks: (010) 5815-6270
İlgili Kişi: Nancy Zhang
Website: www.kingfieldlaw.com

25. Bright & Right

Adres: Suite 1008-1009, 10/F, Kuntai International Mansion, B-12 Chaowai Avenue, Chaoyang
District, Beijing 100020
Tel: (010) 5128 7593
Faks: (010) 5128 9296
Website: www.brightandright.com

Danışmanlık Firmaları

1. ICSME

İlgili Kişi: Alp ALTUN
Unvanı: Genel Müdür
Tel: 0086-21-60951868
Faks: 0086-21-60951866
E-mail: alp.altun@icsme-china.com
Website: www.ICSME-china.com

2. All China Marketing Research

İlgili Kişi: Tiffany Liu
Tel: 0086 10 68032288 ext.1028
Faks: 0086 10 68012338

E-mail: liutt@acmr.com.cn

Website: www.acmr.com.cn

3. TaiSheng International Co.,LTD

Adres: ZhongTao/Lei

Tel: 86-010-64645825/808

Faks: 86-010-65843381

E-mail: zhongtao@taishengtravel.com

Web Site: www.taishengtravel.com

4. Allen & Overy LLP International Law Firms

İlgili Kişi: Meng Li

Tel: 0086 10 65354346

Faks: 0086 10 65056677

E-mail: Molly.Li@Beijing.AllanOery.com

Web site: www.allenoverly.com

5. The JIJ Group (Hukuk+Danışmanlık)

İlgili Kişi: Anna Stalnacke

Tel: 0086 10 65820268 / 0086 21 52110068 (Shanghai)

Faks: 0086 10 65820251

Mobile: 0086 13683054823

E-mail: anna.stalnacke@jjjgroup.com

Web Site: www.jjjgroup.com

Tercüman Listesi

ADI	SOYADI	ŞEHİR	TELEFON (+00 86)
TARHAN	TANRIKULU	Pekin	18210225878
M. Barış	YILMAZ	Tianjin\Pekin	13820897402
ENGİN	ULUDAG	Pekin	15801479938
Gökhan	POYRAZ	Pekin	15001089660
Kerem Nasri	SARACOGLU	Pekin	13811409087
Mehmet	BAHÇIVAN	Pekin	15992499928
Hakan	SAKA	Pekin	15010481419
Murat	AYAN	Pekin	15193141470

Ahmet	YARIM	Pekin	15901176133
Murat	TURAN	Pekin	13717541516
Tayfun	KAYACI	Pekin	13621101373
Serhat	GUNAY	Pekin	15811471540
Levent	YURDAY	Pekin	13520230772
Cahit	ÇAĞIL	Pekin	13465000604
Fatih	DEMIRCI	Pekin	15201055458
Tevfik	DURUL	Tianjin	13116148582
Tufan	BATKAN	Xi'an	15934886327
Bayram	KÜÇÜKAĞTAŞ	Xi'an	15229022910
Ömer F.	KAYNAR	Xi'an	13669195852
Kutay	ÖZGİRGİN	Xi'an	15094017301
Nevzat	ÇELİK	Xi'an	15094017069
Hakan	BAL	Xi'an	15202421833
Tolga	GÜNEŞ	Xi'an	18729318782
Derya	APUHAN	Şanghay	13472414331
Abdullah	GİRİK	Şanghay	13761051434
Murat	ÖZTUNA	Şanghay/Guangzhou	13764535618
Zhang	LI XIN	Şanghay	2164498284/13901607047
Hüseyin	ŞAHİN	Şanghay	13816122235
Emine	SOLMAZ	Şanghay	13482619133
Nazan	KOÇ	Şanghay	13167156765
Li Zhao	YANG	Şanghay	13816155876
Erhan	DURUŞKAN	Şanghay	15900987753
A. Enes	MANGAN	Şanghay	15901748346
Muharrem Can	İynemli	Guangzhou	13168709099
Abdullah Taha	MORAN	Guangzhou	13760722671
Mahmud	SHAYAR	Guangzhou	13719445564
Mustafa	TOPUZ	Guangzhou-Zhongshan	13247699422

Arif	ÖZKAN	Guangzhou	13928943501
Ahmet	ÖZDEN	Guangzhou-Shenzhen	15813343724
Sümeyra	KİTAN	Xiamen	13779941909
Onur	KÖSE	Yiwu	13777911200
Ezgi	YILDIRIM	Lanzhou	15193142480
Chunying	ZHU	Dalian	13998510743
Ali Onur	TURKAL	Dalian	15998519030
Şeyda	ŞAHİN	Dalian	15140409737

Şirket Nasıl Kurulur?

Çin Halk Cumhuriyeti'nde yürürlükte bulunan mevzuat çerçevesinde, yabancı yatırım işletmeleri, "Ortak Girişim-Joint Venture" ve "Tümüyle Yabancı Yatırım Şirketleri-Wholly Foreign Owned Enterprise" olmak üzere, iki değişik şekilde kurulabilmektedir. Her iki şirket kuruluş tarzı da bazı avantajlara ve dezavantajlara sahip bulunmaktadır.

Kuruluş ve faaliyet sürecinde, mevcut yasa ve yönetmelikler çerçevesinde yapısal farklılıklar söz konusu olmakla birlikte, faaliyet gösterilecek sektöre ve pazara yönelik hedefler çerçevesinde, her iki kuruluş tarzından biri tercih edilmektedir.

Bu süreçte, belirli endüstriyel sektörler için yabancı sermayenin yönlendirilmesi amacıyla ilgili Çin Kuruluşları tarafından yayımlanan "Yabancı Yatırımlar Rehber Katalogu da dikkate alınabilmektedir.

Öte yandan, bir diğer örgütlenme şekli olan "Temsilcilik Ofisleri", yabancı yatırım işletmesi olarak kabul edilmemektedir. Bu kapsamda, temsilcilik ofisi, hukuki bir şahsiyet olmayıp, sadece, ana şirketin Çin'deki faaliyetlerini destekleyici işleri yürütmekle yükümlüdür.

A. ORTAK GİRİŞİM

"Ortak Girişim", yabancı bir firmayla bir ya da daha fazla Çinli firmanın (bireysel olarak Çin vatandaşlarının yabancılarla ortak girişim kurmaları yasaktır.) bir araya gelerek oluşturduğu yeni bir ortak işletme yapısı olarak tanımlanabilir.

Bu kapsamda, her iki taraf da sermayeyi, giderleri, kaynakları, karı, zararı ve borçları birlikte üstlenmektedir. Ortak girişimler de, "Sermayeye Katımlı Ortaklık-Equity" ve "Sözleşmeye Dayalı Ortaklık-Contractual" olarak iki alt bölüme ayrılmaktadır.

"Sermayeye Katımlı Ortaklık" da, taraflar, karı ve riski her bir tarafın sahip olduğu yatırım oranında paylaşmaktadır. "Sözleşmeye Dayalı Ortaklık" ta ise, taraflar, karı ve riski, her biri tarafın sahip olduğu

sermaye oranının dışında farklılık gösterebilen, üzerinde mutabakat sağlanmış oranlarda paylaşırlar. Her iki ortaklık şeklinde de, ortaklığın ana sözleşmesinde belirtildiği üzere, temettü dağıtımdan sonra, karın transferi mümkün bulunmaktadır.

Ortaklık şeklinde kuruluşlar, yabancı yatırımcılar tarafından Çin’de en çok tercih edilen örgütlenme şekli olmakla birlikte, bazı (potansiyel) sıkıntıları da bulunmaktadır. Çinli firmalar ile kurulan ortaklıklarda zaman zaman sorunlar ile karşılaşılma birlikte, bu tür örgütlenmeler Çin Hükümeti tarafından desteklenmektedir. Bunun temel nedeni, yabancı ortaklıklar vasıtasıyla ülkeye teknoloji, tecrübe ve sermaye transferinin gerçekleşmesidir.

B. ORTAK GİRİŞİMDE İŞ ORTAĞI SEÇİMİ

Doğru ve etkili bir ortak seçimi, ortak girişimin başarılı olmasındaki temel kural olarak görülmektedir. Yeterli ve tecrübeli bir Çinli firma, yerel pazar durumu ve Çin ticaret koşulları hakkında her türlü bilgiye sahip olabilmektedir.

Ayrıca, yerel ve merkezi bürokrasinin işleyişi, dağıtım kanalları, ticari pratikler ve iş ilişkileri konusundaki bilgileri ve yönlendirmeleri, yerel ortağın önemini bir kat daha artırmaktadır.

Bununla birlikte, ortaklık ilişkisine girilecek Çinli firma ve yöneticileri hakkında kapsamlı bir araştırma yapılması ve özellikle, işbirliği yapılacak şirketin tarihini, kuruluşunu, finansal geçmişini ve sektördeki gelişimini dikkate almak gerekmektedir.

Bahse konu işbirliği sürecini, yasal mevzuat dikkate alınarak, hukuk ve danışmanlık firmalarından alınacak profesyonel destek ile kurgulamak, ileride yaşanabilecek “muhtemel” sorunların önlenmesi açısından da önem arz etmektedir.

“Ortak Girişim”de, belirli sektörler hariç, yabancı sermayeli yatırımda herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. Yatırım miktarı ise, şirketin iş hacmine ve yatırım yapılacak bölgeye göre değişebilmektedir. Çin’in Dünya Ticaret Örgütü’ne katılımı sonrasında yapılan düzenlemeler sonucunda, pek çok sanayi sektöründe, özellikle 2008 yılında yabancı yatırıma uygulanan kısıtlamalar kaldırılmıştır. Genel bir kural olarak, dar alanlı endüstri sektörlerinde, yabancı katılım sınırı %49 iken, daha açık sektörler ise tamamen yabancı sermayeli olabilmektedir.

C. TÜMÜYLE YABANCI SERMAYELİ İŞLETME

Tümüyle yabancılara ait işletmeler, tamamen yabancı sermaye ile kurulan, herhangi bir Çinli ortakla işbirliği olmaksızın, kontrolün tamamen yabancı sermayeye ait olduğu bir yapıdır. Bu nedenle, ortak yatırım ile kurulan şirketlere de önemli bir alternatif teşkil etmektedir.

Aynı sektörde oldukları sürece, “Tümüyle Yabancı Sermayeli İşletme”lerde ve “Ortak Girişim”lerde sermaye ihtiyacı da aynıdır. Bununla birlikte, “Tümüyle Yabancı Sermayeli İşletme”lerin faaliyet alanlarının daha sınırlı olması nedeniyle, bazı sektörler sadece ortak girişimlere açık bulunmaktadır.

“Tümüyle Yabancı Sermayeli İşletmelerin” önemli bir avantajı, bütün yönetim kontrolünü ve iş bilgi sistemini elinde bulundurarak, (bazı) Çinli ortakların risklerinden kendilerini korumaları ve böylece, müşteri-bazlı daha etkin ve bağımsız bir gelişim süreci izlemeleridir.

Bu nedenle, son dönemde, yasal zorunluluk veya özel ticari yaklaşımlar dışında, "Tümüyle Yabancı Sermaye İşletmeleri"nin kuruluşu tercih edilmektedir.

II. TEMSİLCİLİK OFİSLERİ

Temsilcilik ofisleri, yabancı yatırım açısından en çabuk ve daha az maliyetli olmakla birlikte, diğer yabancı yatırım örgütlenmelerine göre faaliyet alanı oldukça sınırlı bulunmaktadır. Temsilcilik ofisleri, piyasa araştırması yapmak, ana şirket adına işlemleri yürütmek, iş ilişkisi kurmak ve ana şirket ile Çinli firmalar arasında müzakereleri gerçekleştirmek gibi faaliyetleri yürütebilmektedir.

Öte yandan, temsilcilik ofisleri doğrudan personel istihdam edemeyebilir, bunun yerine, Hükümet tarafından yetkilendirilmiş istihdam şirketleri vasıtasıyla eleman tedarik edebilirler.

Temsilcilik ofisleri ağırlıklı olarak, Çin Hükümeti tarafından yasaklanmış sektörlerde, ticari ilişki kurmak ve iş takibi yapmak amacıyla yabancı firmalar tarafından tercih edilen bir örgütlenme tarzıdır.

Temsilcilik ofislerinin harcamaları olmakla birlikte, Çin'de yürüttükleri işlemlerden gelir elde etmeleri mümkün bulunmamaktadır. Bu kapsamda, Çinli tüketicilerden ödeme alamaz ve resmi fatura veremezler.

Temsilcilik ofisleri genellikle, giderleri üzerinden ortalama %10 oranında vergi ödemekle yükümlüdürler. Bununla beraber, bu oran iş yapılan sektöre ve temsil edilen ana şirkete göre değişebilir.

Örneğin, kar amaçlı olmayan yapılanmalar (STK'lar dahil) vergiden muaf bulunmaktadır.

III. HOLDİNG ŞİRKETLERİ

Bazı yabancı yatırımcılar, Çin merkezli mevcudiyetlerini devam ettirmek amacıyla, off-shore düzenlemeleri kapsamında, holding şirketi kurabilirler. Hong Kong, holding şirketi kurmak için birçok avantaj sunan özel bir bölge konumundadır.

Holding şirketi kuruluşu sırasında, yabancı yatırımcılar, ana şirketin operasyonlarını Çin merkezli mevcudiyetlerinden ayırma imkanına sahip olmaları nedeniyle, muhtemel yükümlülüklerine tabii olma oranını da azaltmaktadırlar.

Off-shore düzenlemelerinin bulunduğu yerlere (İngiltere Virgin Adaları gibi) göre, Hong Kong'un bir diğer avantajı da, mali ve yasal düzenlemelerin şeffaflığı, Çin'e olan coğrafi yakınlığı ve bu bölgede iş yapmanın kolay ve düşük maliyetli olmasıdır.

Yabancı yatırımcıların Hong Kong'da şirket kurmasını sağlamak amacıyla, Yönetim, gerekli her türlü desteği sağlamaktadır.

IV. ŐIRKET TESCİLİ

Bütün yabancı yatırım Őirketlerinin başvuruları, Çin Halk Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı'na (MOFCOM) veya bahse konu Bakanlığın yerel KuruluŐlarına yapılmakta olup, kayıt iŐlemi, takibe ve sektöre göre, "uzun ve kapsamlı" veya "kısa ve kolay" olabilmektedir.

Genel olarak, Pekin ve Şanghai'da, bu süreç daha kolay olup, yaklaşık dört haftalık bir süre almaktadır. Bununla birlikte, Çin'in diğer bölgelerinde veya kalkınma bölgeleri dışındaki yerlerde, sektöre bağlı olarak deđiŐmekle birlikte, daha fazla zaman alabilir. Bu süreçte, profesyonel destek alınması tavsiye edilmektedir.

Resmi Kuruluşlar, tümüyle yabancı ortaklık Şeklinde kurulan bir Şirketi, ortaklık giriŐiminden daha fazla inceleyebilirler. Bu nedenle, gerekli her türlü evrakın tanzim edilmiş olması büyük önem arz etmektedir.

Onay, bir Şirketin kayıt iŐleminde önce alınmalıdır. Bu aşamada gerekli evrak, öneriyi-proposal, fizibilite çalıŐmasını, Şirket ana sözleŐmesini, banka referans mektubunu ve Şirket statüsünün onaylı örneğini içermelidir.

Onay verildikten sonra, iş lisansı için başvuru yapmak gerekmektedir. Banka hesabı açmadan önce, baŐvuruda bulunanların vergi kaydını tamamlamaları gerekir. Daha sonra, banka hesabının kanıtlanması ve bilahare, istatistik bürosu ve gümrüklere gidilmesi gerekmektedir.

Ticari markalı bir ismin veya logonun kullanılması durumunda yasal hakların korunması amacıyla, gerekli tescil işlemleri de "Marka Bürosu-Trademark Bureau" nezdinde tamamlanmalıdır.

TEŞVİKLER

Çin vergi mevzuatı, yabancı sermayeli işletmelere çok çeşitli teşvikler sağlamaktadır. Bununla birlikte Çin'in DTÖ'ye girişi ile yabancı işletmeler ile yerli işletmeler arasındaki vergi teŐviđine yönelik farklılıkların ortadan kaldırılması gerekecektir. Bu çerçevede yabancı iŐletmelerden alınmayıp yerli iŐletmelerden alınan kentsel onarım ve imar vergisi gibi vergilerin, yabancı iŐletmelerden de alınmaya baŐlanması ve teşvik oranlarının düŐürülmesi gündeme gelmiştir. Ancak yapılan açıklamalarda herhangi bir takvim belirtilmemekte, bu düzenlemenin yakın bir gelecekte yapılmasının düŐünülmediđi ifade edilmektedir. Buna karşın orta ve uzun vadeli projeksiyonlarda yabancı yatırımcılara halihazırda tanınan vergi teŐviklerinin azalacağı da dikkate alınmalıdır.

Yabancı sermayeli işletmelere tanınan başlıca kurumlar vergisi teşvikleri aşağıdaki tabloda özetlenmektedir. Düzenleme, söz konusu tabloda yer alan teşviklerden birinden yararlanan iŐletmenin diğerinden yararlanmamasını gerektirmez.

İşletme Türü	Aranan Şartlar	Teşvik Türü
Üretim odaklı yabancı sermayeli işletme	En az 10 yıl üretim yapacak olması (petrol, doğal gaz ve nadir metallerin üretimi ile işigal eden işletmelere uygulanmaz)	İlk kara geçiş yılından başlayarak 2 yıl vergi muafiyeti ve takip eden 3 yılda % 50 vergi indirimi
Tarım, ormancılık ve hayvancılıkla işigal eden yabancı sermayeli işletmeler	En az 10 yıl üretim yapacak olması ve resmi makamların kabul edeceği bölgede bulunması	Yukarıda belirtilen teşviklerin bitiminden itibaren 10 yıl boyunca % 15-30 arasında vergi indirimi
Limana ve iskele inşaatı ile ilgili Çin-yabancı şirket ortaklıkları	En az 15 yıl işletme yapacak olması	İlk kara geçiş yılından başlayarak 5 yıl vergi muafiyeti ve takip eden 5 yılda % 50 vergi indirimi
Yüksek teknoloji ile ilgili Çin-yabancı şirket ortaklıkları	Çin makamlarından "yüksek teknoloji statüsünü haizdir" belgesinin alınması	En az % 10 avantaj sağlayan herhangi bir vergi teşviğinin bitiminden sonra 10 yıl boyunca % 50 vergi indirimi
İhracatçı yabancı sermaye işletmeleri	Üretiminin en az % 70'ini ihraç etmesi	Uygulanan vergi oranında % 50 indirim. Bu indirim asgari vergi tabanı olan % 10'a kadar yapılabilir.
Sermaye mallarını büyük ölçekte üreten veya hammadde üreten yabancı sermayeli işletmeler		Hızlandırılmış amortisman (üretim odaklı yabancı sermaye işletmelerine tanınan vergi tatillerinden yararlanamaz)

Çin'de edindiği en az 5 yıllık karı yine Çin'de yatırıma dönüştüren yabancı sermayeli işletmeler, daha önce ödemiş oldukları gelir vergisinin yeni yatırım miktarı kadar tutarını geri alabilirler. Ayrıca, ÇHC içerisinde özel vergi avantajı sağlayan bölgeler bulunmaktadır. Bu bölgelerde kurulu işletmeler genel teşviklerden daha ileri teşviklerden yararlanabilmektedirler. Teşvikler ilk kara geçiş yılından sonra 1-5 yıl vergi tatili ve %15-%24 oranında uygulanan indirimli vergi oranları gibi uygulamalar olup, her bölgede işletme türüne ve bölgenin türüne göre bazı farklı teşvikler de bulunmaktadır. Söz konusu bölgelerin türleri aşağıda verilmektedir.

- Özel Ekonomik Bölge/special economic zones (SEZs)
- Ekonomik ve Teknolojik Kalkınma Bölgesi/Economic and Technological Development Zones (ETDZs)
- Yüksek ve Yeni Teknolojili Endüstriyel Kalkınma Bölgeleri/Highly-skilled and New Technology Industry Development Zones (HIDZs)
- Sınır Açık Şehirleri/Border Open Cities (BOCs)
- Kıyı Açık Şehirleri ve Kıyı Açık Ekonomik Bölgeleri/Coastal Open Cities and Coastal Open Economic Zones(COEZs)
- SEZ ve ETDZ kurulmuş olan şehirlerin eski ilçeleri
- Serbest Ticaret Alanları/Bonded Areas or Free Trade Zones
- Geri Kalmış Bölgeler
- İhracat İşleme Bölgeleri/Export Processing Zones (EPZs)
- Orta ve Batı Çin bölgeleri

İşletme Türü	Bölge Türü	Aranan Şartlar	Teşvik Türü
Yabancı sermayeli işletme	SEZs		Uygulanan vergi oranı % 15
Üretime yönelik yabancı sermayeli işletme	ETDZs, Şanghay Pudong, Suzhou Industrial Park		Uygulanan vergi oranı % 15
Üretime yönelik yabancı sermayeli işletme	COEZs, SEZ ve ETDZ kurulmuş olan şehirlerin eski ilçeleri		Uygulanan vergi oranı % 24
Üretime yönelik yabancı sermayeli işletme	BOCs	Yerel yönetimin onayı	Uygulanan vergi oranı % 24 (yerel makamdan ek teşvikler için bilgi istenmelidir)
Üretime yönelik yabancı sermayeli işletme	COEZs, SEZ ve ETDZ kurulmuş olan şehirlerin eski ilçeleri	-yüksek teknoloji veya -30 milyon USD den fazla sermayeli veya -liman, iskele inşaatı veya enerji ile ilgili olmak ve yerel yönetimden onay almak	Uygulanan vergi oranı % 15
Yabancı bankalar, yabancı ortaklı bankalar veya bölgede kurulu diğer yabancı mali işletmeler	SEZ'ler, yabancı sermayeli mali kurumların tesis edilebileceği diğer eyaletler	- en az 10 yıllık işletme periyodu - yabancı yatırımcıdan gelen ödenmiş sermayenin en az 10 milyon dolar olması -yerel vergi idarelerinden onay alınması	- kara geçildiği yıldan itibaren 1 yıl vergi muafiyeti - müteakip 2 yıl boyunca % 50 vergi indirimi

Hizmet sektöründe iştigal eden yabancı sermayeli işletmeler	SEZ'ler, Xinglin ve Tayvan Haicang Yatırım Bölgeleri	- en az 10 yıllık işletme periyodu - en az 5 milyon dolar yabancı yatırım - Özel Bölge vergi makamlarından onay	- kara geçildiği yıldan itibaren 1 yıl vergi muafiyeti - müteakip 2 yıl boyunca % 50 vergi indirimi
Yüksek veya yeni teknolojik yabancı sermayeli işletmeler	HIDZ'ler, Pekin Yeni Teknoloji Endüstri Deneme Bölgesi	Yeni veya yüksek teknolojik işletme olarak onaylanması	Uygulanan vergi oranı % 15
Yüksek veya yeni teknolojik yabancı sermayeli işletmeler	HIDZ	- en az 10 yıllık işletme periyodu - yerel vergi idarelerinden onay alınması	- kara geçildiği yıldan itibaren 1 yıl vergi muafiyeti - müteakip 2 yıl boyunca % 50 vergi indirimi
Yüksek teknolojik yabancı sermayeli işletmeler	Pekin Yeni Teknoloji Endüstri Deneme Bölgesi		- faaliyete geçtiği yıldan başlayarak 3 yıl vergi muafiyeti - müteakip 3 yıl boyunca % 50 vergi indirimi
Yüksek teknolojik yabancı sermayeli işletmeler	Pekin Yeni Teknoloji Endüstri Deneme Bölgesi	Diğer vergi avantajlarının bitiminden sonraki herhangi bir yıl içinde toplam ürünlerin en az % 40'ının ihracatı	Uygulanan vergi oranı % 10
Yabancı sermayeli işletmeler	Hainan SEZ, Şanghai Pudong	- havalimanı, liman, iskele, demiryolu, karayolu, kömür ocağı, su koruma, vb altyapı projeleri ile iştigal etmek - tarımsal kalkınma alanında 15 yıllık işletme periyodu - yerel vergi makamlarının onayı	- kara geçildiği yıldan itibaren 5 yıl vergi muafiyeti - müteakip 5 yıl boyunca % 50 vergi indirimi

Yabancı sermayeli işletmeler	Şanghay Pudong	altyapı projeleri ile iştigal etmek	Uygulanan vergi oranı % 15
Üretimle yönelik yabancı sermayeli işletmeler	Uzak ve az gelişmiş bölgeler	2 yıl vergi muafiyeti ve 3 yıl vergi indirimi	Sonraki 10 yıl boyunca % 15-30 arasında vergi indirimi

VERGİ MAKAMLARI

Devlet Vergilendirme İdaresinin (State Administration of Taxation) temel görevleri vergi politikalarını oluşturmak ve uygulamak ve yerel vergi bürolarının çalışmalarını denetlemektir. Yerel bürolar, gündelik vergi işlerinin yürütülmesinden sorumludur. Bu bürolarda kurulu özel birimler, yabancılara yönelik vergi toplama ve uygulamalarını yürütür. Vergi mevzuatının geliştirilmesi ve diğer birimlerle koordinasyon konularında Maliye Bakanlığının da önemli rolü vardır.

Çin'de vergiye tabi bireyler, yerel vergi idarelerine kayıt yaptırmak zorundadır. Diğer bir deyişle Çin'de ikamet süresi 90 günü (ikili anlaşma olması durumunda 183 günü) geçen bireylerin kaydı zorunludur. Ayrıca Çin-yabancı ortaklıkları, daimi temsilciler ve oturma iznine sahip diğer bireyler de yerel makamlara kayıt yaptırırlar.

Nasıl İhracat Yapılır?

Dışa açılım reformları sonucunda çok hızlı bir gelişme sürecine giren ÇHC'nin gelişmesinin en önemli etkenleri ülkeye gelen yabancı sermaye ve artan dış ticarettir. Çin'in 2005 yılı ihracatı 762 milyar USD, ithalatı 660 milyar USD olmak üzere, dış ticaret hacmi 1,424 trilyon USD olmuştur.

Merkezi hükümet serbest ticaret uygulamalarını Çin genelinde değil bölgesel olarak başlatmıştır. İlk serbestlik Hong Kong'un hemen kuzeyindeki Guangdong eyaletinde başlatılmış daha sonra kıyı şeridindeki eyaletler kuzeye doğru reform programı içerisine alınmıştır. Hong Kong ve Guangdong, uzun süre Çin'in dışarı açılan ticaret kapısı olmuştur ve bu bölgelerde ticari altyapı gelişmiştir. Ancak son yıllarda ticari serbestleşmenin coğrafi olarak genişlemesi ve anakara Çin'deki daha çok üretici ve ticaret firmasına dış ticaret hakkı tanınması ile Hong Kong-Guangdong firmaları üzerinden yapılan ticaret ciddi ölçüde azalma eğilimine girmiştir. Ancak dış ticaret departmanları yeni oluşturan anakara firmalarının, başta dış ticaret konusunda yetişmiş insan kaynakları eksikliği ve deneyimsizlikleri nedeniyle ortaya çıkan sorunlar, halen bir çok batı firmasını Hong Kong ve Şanghay daki araçlar ile çalışmaya yöneltmektedir. Diğer yandan, son yıllarda Merkezi hükümet tarafından önemli bir mücadele başlatılmış olan kaçakçılığında yoğun olarak bu bölgelerde yapıldığı söylenmektedir.

Çin ile yapılan ticarete uluslararası kabul gören usuller kullanılabilir. Aynı şekilde genel olarak dış ticarete karşılaşılmaması muhtemel sorunlarla Çin'de de karşılaşılmaktadır. Ancak sorunların ortaya çıkış şekilleri her ülkede değişik olabilir. Kötü niyetli tutumlardan kaynaklanan ticari sorunlar her ülkede olabileceği kadardır. Diğer yandan, dağıtım ve tedarik kanallarının tabi olduğu mevzuatın saydam olmaması, ekonomide kamu kuruluşlarının yoğun olarak faaliyet göstermeleri, korumacı tedbirler, değişim ve kültürel etkiler gibi hususlar nedeni ile Çin ile yapılan ticaretin, ortalamanın üzerinde zaman ve maddi kaynak ayrılmasını gerektirdiği söylenebilir. Çin ile ticaret yapan bir çok firma bu nedenle aracı

Danışman firmalardan yararlanma, araçlar üzerinden ticaret yapma, ihracat departmanlarında Çin'e yönelik ticaret için özel eleman çalıştırmakta veya Çin'de temsilcilik ofisi açma yoluna gitmektedirler.

Çin ile ticaret yapacak firmalarımızın öncelikle Çin hakkında yeterli bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Bu konuda yapılan tespitler aşağıda verilmektedir.

Çin pazarındaki fırsatları ve pazara giriş olanaklarını doğru anlayabilmek için Çin hakkında bazı önemli hususları açıklığa kavuşturmak gereklidir. Çünkü konunun önemli bölümünü pazara etki eden sosyo-kültürel faktörler etkilemektedir. Çin'in dünyada çok hızla yükselen bir pazar olması nedeniyle bu ülkeyle ilgili ekonomik verilere, istatistiki çalışmalara, Dünya Bankası'nın, IMF'in, Economist Intelligence Unit'in web sayfalarından ulaşabilmek zaten kolaylıkla mümkündür.

Bu ülkeyi Batı dünyasının değerleriyle anlayabilmek imkan dahilinde bulunmamaktadır. Hatta Batı ve Doğu arasında bir sentez oluşturmuş ve her iki kültürden unsurları da bünyesinde barındırma zenginliğine ve şansına sahip ülkemizin değerleriyle anlamak bile çoğu zaman mümkün değildir. Bu bakımdan, bu ülkede iş yapmak isteyenlerin her şeyden önce geleneksel-ulusal-kültürel değerler bağlamında hareket edebilmeyi öğrenmesi gerekmektedir.

Bu hususları bazı örneklerle açıklığa kavuşturmakta yarar vardır. Örneğin dünyanın hemen her yerinde bir otele toplu rezervasyon yaptırıldığında, fazla müşteri getirmenin bir ödülü olarak bir miktar "grup indirimi" alınması gayet tabiidir. Bu ülkede ise bir defada 10 adetten fazla oda için rezervasyon yaptırmak istenildiğinde, indirimli fiyat temini için Ticaret Ataşeliğimizin kontrat imzalamış olduğu otellerde bile, "bindirimli fiyat" talep ettikleri, Ülkemizin milli düzeyde katılacağı fuarlardan biri nedeniyle yapılan araştırma sırasında hayretle görülmüştür. Bir başka deyişle, bu ülkede Batı dünyası ya da Türkiye'nin aksine "grup indirimi" değil "grup bindirimi" söz konusudur. Tarihsel kökleri itibariyle bakıldığında, oldukça felsefi kimi zaman mistik yanları olan bir ülkede böyle bir uygulamanın yapılmakta oluşu aslında Çin'in geçirmekte olduğu büyük transformasyonun ve belki belli alanlarda deformasyonun da en iyi göstergesidir. Nitekim bu uygulamanın nedeni sorulduğunda, "10 odadan fazla rezervasyon yapılması, otelin daha fazla personel tahsis etmesi, daha çok su, elektrik vs kullanılması, daha fazla emek ve zaman harcanması demektir" şeklinde verilen cevabın başka türlü açıklanması da çok mümkün görünmemektedir. Bu uygulamanın diğer şehirlerde de yapılıp yapılmadığı bilinmemekle beraber, ülkenin ticari ve finansal merkezi olan ve hemen her şeyin "Makyavellistik bir kazanma hırsıyla paraya endekslendiği Şanghay da zaten yukarıda sözü edilen transformasyon ve deformasyonun en önde gelen prototipini oluşturmaktadır.

Bu yaklaşımı, hemen yabancı yatırımlarla ilişkilendirebilmek de hiç zor değildir. Çin hükümetinin son zamanlarda merak konusu olduğu üzere, artık her sektöre teşvik vermeme gibi resmen deklare edilmiş özel bir politikası olduğu söylenememekle birlikte, bu ülkede her şeyin yazılı olan kurullarla yürümediğini ve yazılı olmayan, hatta bazen yöreye, kuruma, kişiye göre değişen oranlarda keyfi uygulamaların yapılabildiği, gümrük vergilerinin bile kimi zaman pazarlık konusu yapılabildiği gerçeğini göz ardı etmemek gerekmektedir. İşte bu cepheden bakıldığında, yılda ortalama 60 milyar USD yabancı sermaye çekebilen, 800 milyar USD'nin üzerinde likit döviz rezervi bulunduran, 2,5 trilyon USD Amerikan Hazine bonosunu elinde bulundurduğu açıklanan, dış ticaret hacmi trilyon Doları aşmış olan, yıllardır % 8-10 civarında yüksek hızla büyüyen bir ülkede, belli alanlarda erişilen doyum ve güven duygusunun, otellerde yapılan uygulamayla yabancı yatırım politikaları arasındaki korelasyonu daha iyi ortaya koyabileceği düşünülmektedir.

Yabancı yatırımlarla ilgili özel bir kısıtlama bulunmamakta, hatta lisansa bağlı olan ve her yabancı sermayeli firmanın yapamadığı dış ticaret işlemlerinin, başta serbest bölgeler olmak üzere kolaylaştırılacağı ve 2006 yılı içinde yapılması beklenen düzenlemelerle dış ticaret lisansı alabilmenin yabancı yatırımcılar için daha basit hale getirileceğine ilişkin bilgiler alınmakla birlikte, otoritelerin yabancı sermaye ile ilgili olarak artık çok daha seçici davrandıkları ve her geleni kolaylıkla kabul etmek istemedikleri de bir gerçektir.

Çin en azından belirli kesimler ve yöreler itibarıyla kabuk değiştirmektedir. Belirli kesimler ve yöreler vurgulaması, Hükümet politikası olarak özel önem atfedilen ve kalkınmada öncelik verilen doğu sahili dışındaki orta ve batı kesimlerde ülkenin bu değişim konseptinden ve yaratılan büyüme hamlesinden çok da fazlaca pay alamamakta oluşu nedeniyle yapılmıştır. 1,3 milyarı aşan nüfusun 800 milyon kadarının, az gelişmiş iç ve batı kesimlerde, günde ortalama 1 USD'nin altında gelir elde edebilmekte oluşu da bunu kanıtlamaktadır.

Yine ülkenin ilginç yanlarına dönecek olursa şunu söylemek mümkündür: Şanghay bu ülkenin kendi yarattığı jargonla "sosyalist piyasa ekonomisinin belki de en fazla cilalanmış bir imajla uluslararası piyasalara arz edilmekte olduğu, Çin'e ait pek de fazla bir şey bulunamayacak olan ve Asya'nın New York'u olması için çaba gösterilerek tasarlanmış bulunan ama beşeri ilişkilerde ve iş yaparken karşılaşılacak tavırlar anlamında yine de köklerinden kopmamış bir şehir görünümündedir. Şanghay'da gece 22.00'ye kadar açık olan çarşılar, insanların modaya, markaya düşkünlüklerine, dünyaca meşhur mutfağa sahip bir ülkede Mc Donald's, KFC ve Starbucks'ların önündeki kuyruklara, bankaların Cumartesi, Pazar hatta bayram günlerinde bile açık olmalarına, gece kulüplerinde gençlerin tam anlamıyla batı tarzında eğlenmelerine bakıldığında, Çin'in komünist bir rejimle yönetilmekte olduğunu algılayabilmek güçleşmektedir. İşte bu nedenle, Şanghay'da yaratılan imajı ülkeye genellemek gerekir. Nitekim Pekin'e gidildiğinde çok daha farklı bir atmosferi ve devletin egemen gücünü, binalarından caddelerine, keplerinde taşıdıkları kızıl yıldızlarla sürekli sokaklarda görülebilen askerlerine kadar her alanda hissetmek mümkündür.

Buradan varılmak istenen nokta ise Çin'in tüm dünyada hayranlık uyandıran ve kesinlikle abartılmayan başarısının, özellikle Türk basınında övgüler yağdırıldığı gibi, komünist bir ülkede bile piyasa ekonomisinin kendi aktörleriyle mükemmel işletilmekte oluşu yargısının irdelenmesidir. Özellikle ilk defa Şanghay'ı görenler, bu ülkede komünizmin bittiği, herkesin istediği gibi iş yapabileceği sanısına rahatlıkla kapılabilmektedir. Oysa ki Çin'de uygulanan ve en azından gelir dağılımında olmasa dahi ekonomik büyüme ve ticari anlamda dünyaya yayılma konusundaki başarısına da kimsenin itiraz edemeyeceği Çin ekonomik sistemin en temel aktörü, piyasadaki bağımsız oyuncular yerine, yine Devletin bizatihi kendisidir. Dolayısıyla piyasadaki bağımsız oyuncular ve onların ne kadar bağımsız olacakları da bizzat devletçe tespit edilmektedir. Bunun ülkemiz açısından önemi ise bu ülkenin siyasi, ekonomik, toplumsal, kültürel yapılarını, mevzuatını ve merkezi otoritenin gücünü, iş yapabilme başarısını artırabilmek anlamında çok iyi kavrayabilmek gereği noktasında ortaya çıkmaktadır. Yani Çin'in kendine özgü piyasa ekonomisinin, aslında yaratılan kaynak ve rantın devlet eliyle arzu edilen kesimlere bilinçli olarak dağıtılmasına dönük bir sistem olduğunun, ülkede eyalet sistemi ile yerinden yönetim ilkesi bulunmakla birlikte, son sözün merkezi hükümete aitliğinin, bu nedenle de Çin'le veya Çin'de iş yaparken sadece yerel yönetimin sunduğu mevzuat ve vaatlerle yetinmemek gerektiğinin ve ülkenin genel uygulamalarının ve merkezi kararların da dikkate alınması zorunluluğunun asla unutulmaması gerektiğidir.

Ülkemizde çok sevilen deyişle “Amerika’yı yeniden keşfetmeye gerek kalmadan”, Amerikalı Çin uzmanlarının kendi vatandaşlarına önemle tavsiye ettikleri ve slogan halinde kullandıkları bir sözle ifade edilecek olursa: “Pay your lawyer a little to ensure a clear contract; or pay your lawyer a lot more later when you have a dispute”. cümlesinin mesajını doğru okumak önem arz etmektedir. Bir başka deyişle, burada sorunsuz iş yapmak için, ülkeyi iyi tanımak, kültürü çok değişik bir ülkeyi iyi tanıyabilmek ve verimli yatırımlar yapabilmek ya da ticari bağlantılar kurabilmek için de mutlaka profesyonel danışmanlık almak gerektiğini hesaba katmak ve bunun için ayrı bir bütçe ayırmak zorunluluğunun önemini kavrayabilmek gerekmektedir.

Firmalarımızın temel sıkıntılarının biri de bu noktada ortaya çıkmaktadır. Akdeniz ülkesi olmanın da getirdiği heyecanla çoğu firmamız, Pekin Ticaret Başmüşavirliğimizden veya Hong Kong ve Shanghai Ticaret Ataşeliklerimizden alacağı bir kaç sayfalık ithalatçı bilgisiyle hemen pazara girebileceğini, bir an önce, böylesine büyük bir pazara mal satarak, yüksek kazançlar elde edebileceğini düşünmektedir. Halbuki Çin’de böyle bir imkân yoktur.

Bu ülkede 20 yılı aşkın süredir bulunan, Çin dili mezunu, Wuhan Üniversitesi’nden master dereceli, Pekin Büyükelçiliğimiz ve Şanghay Başkonsolosluğumuzda Muavin Konsolos olarak uzun yıllar görev yaptıktan sonra Şanghay’a yerleşen ve Çin’i belki de Çinlilerden bile iyi tanıdığını 6.000 kişinin katıldığı Çin konulu yarışmada üçüncü olarak kanıtlayan, Çin Dili ve Tarihi Uzmanı, Garanti Bankası Şanghay Temsilcisi Noyan RONA’nın bir tavsiyesini burada belirtmek faydalı olacaktır: “Bu ülkede başarılı iş yapmak istiyorsanız, Çin’i ve Çinlileri iyi tanıyın, kendinizi çok iyi tanıtın, bütün bunlar için kesinlikle profesyonel danışmanlık alın ve mutlaka pazara girmek ve tutunmak için sabır gösterin”.

Kimi zaman Ticaret Müşavirliğimize ve Ataşeliğimize “Çin ile iş yapmak istiyorum, ülkedeki her sektördeki bütün ithalatçı firmaların hemen listesini gönderin” şeklinde, daha ne yapacağına dahi karar vermemiş, piyasa ve Çin’de rekabetçi olabileceği sektörler hakkında en küçük çalışması bile olmamış firmaların, profesyonellikten uzak ve bu ülkede yüzlerce uzman çalıştıran ABD diplomatik misyonlarının bile cevap vermekte zorlanacağı tarzda, tek bir dış ticaret uzmanının görev yaptığı bir misyonun imkânları ile asla cevaplandırılmayacak ütopyik talepleri ulaşmaktadır. Dünyada ticaretin tam anlamıyla bir uzmanlık ve kurumsallık gerektirir hale geldiği bir ortamda bu yöntemle mal satabilmenin mümkün olmadığı herkesçe bilinmekteyse de Çin pazarına satabilmenin hiç bir şekilde mümkün olmayacağını bir kez daha belirtmek gerekir.

Ülkeyi tanımanın önemine ilişkin bir husus da yanlış tanımanın, aynı zamanda yanlış tanıtmaya da neden olarak daha büyük zarara yol açmasıdır. Kimi zaman gazetelerimizde Çin’in ne kadar dışa açıldığını öven ve ülkemize de örnek olması hedeflenen yazılarda, üstelik burayı ziyaret eden gazeteciler tarafından dahi yanlış bilgiler aktarılmakta olduğu görülmektedir. Bir yazar köşesinde “Pekin ve Şanghay’da” hemen hemen tüm taksi şoförlerinin İngilizce konuştuğuna ilişkin bütününüyle yanlış imaj yaratacak bir bilgi vermiştir. Eğer şoföre gidilecek yeri Çince doğru telaffuzla anlatabilecek kadar yetenekli bulunuluyorsa, “sorun yok” aksi halde inmek istenildiğinde beden diliyle işaret edildiğinde “OK” diyebilecek kadar İngilizce öğrenmişlerdir. Aksi takdirde Hilton Otel’ine “Hilton Hotel” denilse anlamamaktadırlar. Mutlaka Hilton’un Çincesini ve duruma göre, otel anlamına gelen “fan dian, bin guan, jiu dian” kelimelerinden birini söylemek gerekmektedir. Bazı durumlarda 8-9 sene Çin’de yaşayan Türk vatandaşlarımızın dahi gideceği adresi şoföre anlatmakta zorluk çektiğine sıkça rastlamaktayız.

Çin’de sadece Resmi Dil Kurumunun belirlediği 52 lehçe olduğu ve bunun yanı sıra her eyalette hatta şehirlerde ve kasabalarda farklı lehçe konuşulduğu genel bir lehçenin her yerde hakim olması düşünülürken maalesef iş yapılan kesimin seviyesine göre genel lehçeninde anlaşılmasında zorluklar çekildiği gözlenmiştir. Bu nedenlerden dolayı, iş yapmak isteyen kişilerin iletişim konusunda karşılaşılabilecek problemlere hazırlıklı olmaları gerekmektedir.

Çin aslında bütün dünyanın gözleri önünde yükselen bir pazar olarak keşfedilmemiş pek fazla yanı kalmamış bir ülke gibi görünse de belki bilindiği halde çok da dikkate alınmayan bazı küçük ama sonucu verimli olabilecek ipuçlarını gözden kaçırmamak önem taşımaktadır. Bunların başında Çin’in bir ucuzluk cenneti olduğu, tüm Çin mallarının çok düşük kaliteli üretildiği ve en büyük sektörün sahte üretimin beslediği kayıt dışı ekonomi olduğu yanılgıları geliyor.

Yukarıda sayılanlar irdelenecek olursa:

Çin’de marka olarak perakende satın alınan hiç bir gerçek ürün asla ucuz değildir, ucuz olmak bir yana bazen dünya ve Türkiye fiyatlarının da üzerinde satılmaktadır. Sahtecilik konusunda ise özellikle DTÖ üyeliği sonrasında başlayan çalışmalar vardır. Bugünlerde Şanghay’ın en merkezi caddelerinden biri üzerindeki en önemli taklit mallar pazarı olan Şang Yang Market’in kapatılması kararı, büyük tepkilere rağmen duyurulmuştur. Çinli hukukçular her gün bu kararın doğruluğuna ve kaçınılmazlığına ilişkin konuşmalar yapmak üzere televizyon programlarına çıkmaktadır. Kısa bir süre önce, Fransız likör firmasının ürününü ve Starbucks firmasının logosunu taklit eden Çinli firmalar Yerel Mahkemeler tarafından tazminat ödemeye mahkum edilmiştir.. Tabi ki bütün önlemlere rağmen taklitçiliğin Çin’in bütün bölgelerinde yoğun bir şekilde devam ettiği de bir gerçektir. Her şeyin kuralına uygun hale gelmesi mutlaka zaman, emek, kararlılık ve etkin mücadele isteyecektir. İşte bütün bunlar, Çin pazarında neden sabırlı olmak ve neden profesyonel danışmanlık almak gerektiğini daha iyi ortaya koymaktadır. Bu bakımdan, Çin dışında tescil ettirilmiş olsa bile, Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının korunabilmesi için mutlaka Çin Patent Enstitüsü’ne de ürün tescili yaptırmanın önemi, taklitçiliğin çok yaygın olduğu bir pazar için gayet açıktır. Ancak, bu işlem de yaklaşık 1 yıl gibi bir süre gerektirdiğinden ve profesyonel danışmanlık olmadan yapılamayacağından, yine konu sabırlı olmakta ve yeterli hukuksal-tekniik destek almakta dğğümlenmektedir.

Diğer taraftan, Çin’de, her kalitede ve her markada mal üretilmekte olduğunu görmek için biraz vakit ayırıp Çin’i dolaşmak yeterli olacaktır. Dolayısıyla Çin’de, ülkemizde şikayet ve kaygı konusu olan bazı kalitesiz Çin malları gibi düşük kaliteli mallarla pazara girilebileceğini de düşünmemek gerekir. Zaten o tür mallarda da fiyat rekabeti yaratabilme şansı bulunmamaktadır.

Markalaşma konusu ise çok önemli ve uzun vadede mutlaka ağırlık verilmesi gereken bir ihtisas konusu olmakla beraber, bir anda ihracatımızı patlatabilecek sihirli değnek misali bir tutunma noktası olarak görülmemelidir. Dünyanın bütün büyük markalarının pek çok sektörde Çin’de üretim yapmakta olması ve “Made in China” etiketi ile kendi markaları altında iç ve dış piyasaya arz etmeleri, bir anlamda bizim ülke olarak Çin pazarı konusunda biraz geciktiğimizi göstermektedir. Diğer bir ifadeyle “Dünya Markalarının” bizatihi kendileri Çinlileşmiştir. Bu durumda, bir markayı yoktan var edebilmek ve marka olunmasının, olmazsa olmaz koşulu olan, dünya pazarlarında tutundurabilmek, büyük güçlerin rekabetine dayanabilmek, marka olmanın gerektirdiği büyüklükte üretim kapasitesine ulaşabilmek gibi çok zahmetli, pahalı, zaman ve emek isteyen zorlu şartlar dikkate alındığında ve ülkemizin bu özellikleri taşıyan marka sayısı ile kısa-orta vadede yenilerini yaratabilme olanakları rasyonel bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, “markalaşma” stratejisini orta ve uzun vadeli bir program çerçevesinde uygulamaya

koymakta yarar görülmekte, ancak, Markalaşmanın bu pazarda etkin ve kalıcı olarak yer alma ve 6 milyar USD'ye varan dış ticaret açığımızı kapatmakta tek başına yeterli olamayacağı düşünülmektedir.

Bu itibarla, kısa vadede özellikle hazır giyim sektöründe "marka"nın yanında "stil" yaratabilen firmalarımız üzerinden pazara girmeye çalışılmalıdır. Nitekim Çin'de 400 milyon dolayında yüksek gelir grubunda insan yaşadığı ve bunun 75 milyon kadarının ise çok yüksek gelir grubunda olduğu telaffuz edilmektedir. 75 milyonluk çok yüksek gelir grubunun dünya markalarından vazgeçmeyeceği varsayılabilir, geri kalan 325 milyon kişilik pazara odaklanacak ve dünya markalarının tarzını, stilini hatırlatacak kumaş ve dizayn kalitesine yakın, ancak daha uygun fiyatla pazara girecek ürünlerin ve bu ürünleri üreten firmaların şansının olabileceği düşünülmektedir. Bu tarz ürünlerin özellikle batı stili yaşantıya, modayı takibe çok meraklı olan, yüksek eğitilmiş, bilhassa yabancı sermayeli şirketlerde çalışan Çinli genç ve orta yaş grubu ile Çin'de bulunan yabancılara pazarlanabilmesi kuvvetle muhtemeldir. Çin'de bu amaca hizmet etmek üzere, Dünyanın pek çok ülkesinden, Kolombiya'dan, Arjantin'den getirilen tasarımcılar, İtalyan tasarımcılardan çok daha uygun ücretlerle ve yine ülkelerinde bir numara olmasa bile "ikinci en iyi" durumundaki parlak İtalyan tasarımcılarla birlikte istihdam edilmekte ve sözü edilen kesime dönük üretim yapılmasına yönelim gözlemlenmektedir.

Çin ve Türkiye arasındaki ilişkiler gerek resmi gerek iş çevrelerinde artan bir şekilde ivme kazanarak gelişmektedir. Bunun aksinin düşünülmesi de mümkün değildir, zira dış ticaret eksenli büyüme modelini benimsemiş hiç bir ülkenin böyle bir pazara kayıtsız kalması beklenemeyecektir. Bu anlamda, Türk firmalarının olduğu kadar Çinli firmaların da Türkiye'de yatırıma ilgi duyduğu yapılan resmi temaslardan ve firma görüşmelerinden anlaşılmaktadır. Yalnız ne yazık ki bu konuda çok fazla da bir aşama kaydedilebilmiş değildir. Shanghai Ticaret Ataşemizin Ticaret Odalarının da bağlı bulunduğu Dış Ticareti Geliştirme Konseyi (CCPIT) Başkan Yardımcısıyla yapılan tanışma toplantısında, özellikle Serbest Bölgelerimize ilgi duyulmakta olduğu memnuniyetle müşahade edilmiştir.

Serbest Bölgelerimizde yapılacak kurumlar vergisi muafiyetli üretimin AB pazarına doğrudan giriş imkânı sağlamasıyla yakından ilgilenmektedirler. Bu bağlamda, gerek resmi gerek meslek kurumlarından ve girişimcilerden oluşacak bir heyetle mutlaka serbest bölgelerimizi ziyaret etmek istediklerini belirtmişlerdir. Ancak, Müsteşarlığımızca da bu organizasyonun alt yapısının hazırlanarak üst düzeyde teklif götürülmesinin yararına, aynı şekilde Ülkemizden de bir heyetin Şanghay Serbest Bölgesi'ni ve diğer meslek kuruluşlarını ziyaret etmesinin sağlanmasına samimiyetle inanılmaktadır.

İki ülke arasındaki ticareti Türkiye lehine artırabilmenin 6 teorik yolu olduğu mütalaa edilmiştir. Teorik olması bazılarının en azından şimdilik uygulanabilme şansı bulunmamasından kaynaklanmaktadır. Bu tespitleri, en zayıf olandan en güçlüye doğru, aşağıda sunulduğu şekilde sıralamak mümkündür.

1. Yüksek teknoloji ürünü pazarlamak (şimdilik mümkün değil)
2. Ülkemizde çok talep gören ve hatta İtalyan firmalarınca ham olarak alındıktan sonra İtalya'ya götürülüp işlenmek suretiyle Çin'e ihraç edilen mermerlerimizi Çin'de işleyecek tesisler kurarak, Türkiye'den gelen mermeri işlenmiş halde satıp, katma değeri yüksek satış yapabilmek,
3. Karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olabileceğimiz, zeytinyağı ve diğer ürünleri (kalıp ve sıvı sabun), fındık ve mamulleri, kuru meyveler gibi geleneksel ürünlerimizin, hatta bugüne kadar pek üzerinde durulmayan ve satış potansiyeli olabileceği düşünülen, siyah poşet çayın, (sağlıklı ürünlere çok önem veren Çin pazarı

için) ortopedik ayakkabının bunun yanında , her nevi ayakkabı boyaları , özellikle pazarda bulunması son derece güç olan süet ve nubuk ayakkabı boyaları ve bakım ürünlerinin ve ayakkabı parlatici süngerlerin promosyonuna ağırlık vermek ve özellikle gıda ürünlerinde, bir kez beğenilen ürünün markası altında sunulacak yeni ürünlerin de pazarlama şansının daha yüksek olabileceğinden hareketle, değişik gıda ürünlerini sunacak aynı firmaların sürekli aynı marka altında pazara girmelerini sağlamak.

4. Yüksek gelir grubuna hitap edebilecek kalitede konfeksiyon pazarlamaya çalışmak

5. Serbest bölgelerimize Çinli yatırımcı çekebilmek.

6. Ülkemizde yapılan özelleştirmelere Çin’li büyük holdinglerin ilgisini çekmek

Geleneksel ürünlerde çaba sarf edilmekle birlikte henüz etkin ve tatmin edici sonuca ulaşamamıştır. Bu anlamda, geleneksel ürünler konusunda da “marka” bağımlı düşünmekten kurtulmalı ve gerekirse örneğin Türk zeytinyağının dökme olarak ihraç edilip, Çin ticari etiketi kullanılarak, şişelenmesi de yine ihracatçı Türk firması tarafından yapılmak suretiyle ilave katma değer de yaratacak şekilde pazarlanmasına çalışılmalıdır. İspanyolların ve İtalyanların zeytinyağlarını tanıtmak için, restoran sahipleri ve şeflere yönelik olarak çıkarılan profesyonel dergilerle reklam anlaşmaları yaparak pazarlama faaliyeti yürütmekte oluşları gibi, zeytinyağımız için de aynı tarzda çalışmalara kesinlikle kaynak ayrılabilir. Aksi halde “İspanyollar ve İtalyanlar’ın para vererek reklam yaptırmak suretiyle yaratacakları tanıtım furçasından bedava yararlanıp pazara girilebileceği” beklentisiyle hareket etmek, zaten sınırlı olan zeytinyağı pazarının bütünüyle kaybedilmesine yol açacak temel bir yanlış olacaktır.

Burada, en önemli işbirliği, iş ve ticaret geliştirme alanlarından biri olarak serbest bölgelerin verimli biçimde kullanılabileceği değerlendirilmektedir. Dünyanın en yüksek ticaret hacmine sahip olan Şanghay limanının yakınındaki, adeta bir şehir görünümündeki Çin’in en büyük serbest bölgesi olan 10 kilometre kare alanlı Şanghay Serbest bölgesinde, Türkiye’dekinin yaklaşık 3 katı kadar firma, üstelik sınırlandırılmış olmasına rağmen, halen Türkiye serbest bölgelerinde üretim için sağlananın altında bir teşvik unsuru ile çalışmaktadırlar. Çin’de % 32 olan Kurumlar vergisi serbest bölgelerde 2 yıl süreyle vergiden muaf tutulmakta 3 yıl ise % 50 indirimle vergi ödenmektedir. 5 yıl sonra serbest bölge firması ile diğerlerinin farkı ortadan kalkmaktadır. Bunun da ötesinde, yılda 60 milyar USD tutarında yabancı sermaye çeken ve yabancı yatırımcının şartlarına özel teşvikleri, son derece arındırılmış bürokratik koşullarda sunmakla ünlenen bir ülkenin en büyük serbest bölgesi, yabancı yatırımcının serbest bölge kuruluş işlemlerinin 3 ay gibi kısa sürede tamamlandığını gururla lanse etmektedir.

Bu itibarla, ülkemiz serbest bölgeleri mutlaka tanıtılmalı, 15 gün içinde şirket kuruluşu yapılabildiği ve bu konuda Çin’den çok daha hızlı olunabildiği çarpıcı şekilde vurgulanmalıdır. Yukarıda belirtilen koşullar nedeniyle iki ülke arasındaki dengesiz ticari ilişkileri geliştirmenin en uygun yollarından birinin serbest bölgelerimize Çinli yatırımcıları yönlendirebilmek olacağı düşünülmektedir.

İki ülke arasında daha çok temsilcilik ve distribütörlük düzeyinde yürütülmekte olan ilişkilerin derinlik ve çeşitlilik kazanıp kazanmayacağı ise bütünüyle yukarıdaki stratejilerin geliştirilmesiyle ilgilidir. Ancak, Çin’de iş yapabilmek için, sadece yatırım amaçlı değil fakat ihracat amaçlı dahi olsa mutlaka bir temsilcilik açmak ve en az bir Türk eleman buldurmak suretiyle, pazarda Çinliler her aradığında firmanın yetkilisiyle muhatap olabilme ya da örnek ürün gösterebilme şansını yaratmanın büyük önem taşımakta olduğuna dikkat çekmek yerinde olacaktır.

Çin'in elektronik ürünlerdeki dünya hakimiyeti bilinirken, bir İtalyan firmasının Şanghay'da açtığı ve Çin mevzuatına göre, ticari işlemlerde bulunma yetkisi olmayan temsilcilik ofisinde istihdam ettiği çok sayıda elemanla elektronik üretiminde rakipsiz sayılabilecek bir ülkeye, İtalya'da üretilen ve oto müzik sistemlerinde kullanılan elektronik devre kitlerini satabilmekte olduğu gerçeğini ve buna benzer başarılı örnekleri gözden kaçırmamak gerekir. Dolayısıyla temsilcilik konusu da küçümsenmeyecek ve Çin pazarı için mutlaka olması gerekli bir unsur olarak görülmektedir.

Hali hazırda Shandong kentinde deri konfeksiyonu üretimine başlayacak Dezhou Dönmez Deri, Ningbo kentinde çelik boru üreten Çimtaş ve Hangzhou kentinde Sanayi tipi çuval üretimine geçmek üzere olan Ünsa firmaları en büyük Türk sermayeli yatırımcılar konumundadır. Efes Pilsen ve Arçelik firması pazarda satış ve yatırım konularında çalışmalarını sürdürmektedir. Bunun dışında, Çin genelinde yaklaşık 100 kadar Türk firması bulunduğu bilinmektedir. Goldaş firması Şanghay'da 4'üncüsünü açmak üzere olduğu mağazalarda Türkiye'den ihraç ettiği kuyumculuk ürünlerini pazarlamaktadır. Ayrıca taşımacılıktan, muhtelif ticarete, danışmanlıktan, gıdayla ilgili hizmet sektörlerine ya da bankacılığa kadar değişik alanlarda Türk sermayeli firmalar temsilcilik ofisi ya da şirket şeklinde faaliyet göstermektedirler.

Öte yandan, Şanghay'da 3 ayrı yerde, yukarıda sözü edilen kesime yönelik butik işleten ve butiklerinde ağırlıklı olarak Türk ürünlerini bulundurduğu gerek fiyat gerek kalite yönünden ürünlerimizi çok başarılı bulan bir firma sahibinin Türkiye'den daha fazla ithalat yapabilmek amacıyla Ataşeliğimizden bilgi istemesi de hazır giyimle ilgili olarak daha önce ifade edilen beklentileri destekler mahiyette bulunmuştur. Bu elbette, zaman ve tanıtım meselesidir. Bu pazarda kravat satmak isteyen bir Japon firmasının aylarca sadece reklam verdiği ve piyasada hiç mal bulundurmadan pazara giriş stratejisi izlediği, aylar sonra mal sürdüğünde ise satışlarında patlama yaşandığı bilinmektedir. Firmalarımızın bu denli büyük kampanyaları finanse etmekte zorlanacağı düşünülse bile İhracatçı Birliklerimizin ya da bir kaç firmanın bir araya gelerek ortak reklam kampanyası yürütebilme olanaklarının araştırılmasında yarar bulunmaktadır.

Yukarıda arz edilen açılımları yapabilmek için, Çin'de bir ofis açılmasının son derece yararlı olacağı, çünkü Çinlilerin ticaret yapacakları firmayı sürekli yakınlarında bulabilmeye çok önem verdikleri, profesyonel fuarlara sabırla katılmaya devam edilmesi gerektiği, milli düzeyde katılım olmayan profesyonel fuarlara dahi Ticaret Müşavirliğimiz ve Ataşeliklerimizden alınacak bilgiler çerçevesinde katılım sağlanmaya çalışılması, fuar seçiminde, fuarın yapılacağı yere, ziyaretçi profiline, fuarı düzenleyen ana organizatöre ve hepsinden önemlisi organizatörün Çinli büyük distribütör ve ithalatçı firmaların fuara iştirakini sağlayıp sağlamadığına dikkat edilmesi gerektiği, fuarlar dışında, kurulacak temsilcilik ofislerinde, sürekli yerinden aktif pazarlama çalışmaları yürütülmesi, tanıtım için harcanacak paranın kayıp olarak görülmemesi gibi hususların da önemle vurgulanması gerekmektedir.

Güvenilir ve Azaltılmış Riskle İş Yapmak İçin

1. Sağlam kontratlar yapılmalı: hukuksal danışmanlık alınmalı açık ve güvenilir kontratlar yapılmalı, Çinli ortağın hukuksal konularla ilgili tavsiyeleriyle hareket edilmemeli.
2. Projelerin gerçekleştirilebilirliği, profesyonel destek almak suretiyle iyi araştırılmalı: Bir iş projesinin kârlılığının tespitinde sunulan teşviklerin cazipliği veya verilen sözlerle değil, rasyonel kârlılık hesabı ile hareket edilmeli, çok hızlı büyüyen bir ekonomide geleceği kestirmenin zorlukları göz önünde bulundurularak, uzun dönemde kâra geçmesi beklenen işlerden

kaçınılmalı. Pazara girmek konusunda gösterilmesi gereken sabır, sarf edilmesi gereken çaba ile faaliyete geçtikten sonraki kârlılık beklentisine ilişkin süreler birbirine karıştırılmamalı.

3. Ortaklık kurulacaksa karşı taraf iyi tanınmalı: İhtilafa düşülmesi halinde Çin Mahkemelerinde hak kaybına uğramamak için “kazan-kazan” formülü ile tasarlanacak anlaşmaların kurulabileceği ortaklık seçimine dikkat edilmeli.

4. Mevzuat iyi bilinmeli: Yerel otoritelerin, kendi bölgelerinde Merkezi Hükümetin kurallarının uygulanmayacağına ilişkin sözlerine çok itibar edilmemeli ve merkezi uygulamalarla ilgili olarak da mutlaka hukuksal danışmanlık alınmalı, uygulanmayacağı sözü verilen merkezi kuralların, problemle karşılaşıldığında aniden uygulanabilir hale gelebileceği unutulmamalı.

5. Problemlerle karşılaşmadan önce doğması muhtemel sorunlar araştırılmalı: her şeyin kötü gitmesi halinde, tolere edilebilecek kayıplar hakkında planlama yapılmalı, Çin’de kişisel ilişkilerin çok önemli olduğu, ortakların bazen imaj bozucu etki yaratmamak, kişisel ilişkileri ve çıkarları yıpratmamak adına potansiyel problemler hakkında çok gerçekçi davranmadıkları, aynı zamanda Çinli ortakların, Hükümetin, Partinin ve Meslek Kuruluşlarının baskısı altında olabileceği hatırlanmalı.

6. Gerçekçi risk analizi yapılmalı: Risk analizi yaparken diğer ülkelerin koşulları ile düşünülmemeli, proje çok riskli görünüyorsa girmekten kaçınılmalı.

7. Ödeme koşullarına dikkat edilmeli: Çin’e yapılan bir satışta, satış bedelinin küçük bir kısmına tekabül eden miktarda akreditif açılmasının, kalan kısmın ise teslimattan sonra belirli bir zaman dilimi içinde yapılmasının ihracatçı tarafından kabul edilmesi, “Çin’de iş yapmanın bilinmediği” anlamına geleceğinden ve aldatılmaya müsait olunduğunu düşündüreceğinden, teslimat sonrasında bırakılacak bu tür riskli alacaklarla satış yapılmamalı, Çinli firmaların satışlarında, teslimat sonrasında büyük oranlı riskli alacak bırakmak gibi bir uygulamalarının bulunmadığına dikkat edilmeli.

8. Taklitçiliğe dikkat edilmeli: Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının korunması için Berne Konvansiyonu kapsamında tescil ve patent işlemleri yapılmış olsa dahi Çin’de de tescil ve patent işlemlerini yaptıranın gerekliliği unutulmamalı.

9. Dış ticaretin kontrat ve akreditifle yapılmasına özen gösterilmeli: Özellikle Çin’den yapılacak ithalatta malların nitelik ve niceliği mutlaka gümrükte malı ithal etmeden tespit ettirilmeli, gümrükten malı çektikten sonra malın evsafına uygun olmamasından ya da miktarının eksik olmasından doğacak şikayetlerin kolaylıkla çözülemeyeceği bilinmeli, muhtemel uyuşmazlıkların ne şekilde halledileceği kontratla belirlenmeli, tahkim veya mahkeme yoluyla uyuşmazlık çözümüne gidilmesi halinde hangi ülkede uyuşmazlıkların çözüleceği açıkça belirlenmeli.

10. Önceden tedbir alınmalı: Yukarıdaki maddede belirtilenler yapılmaksızın gerçekleştirilen bir dış ticaret işleminden doğan zararın telafisinin çok daha fazla emek, zaman ve harcama gerektireceği hatırd tutulmalı.

11. Standartlara dikkat edilmeli: Özellikle ithalatında zorunlu standart bulunan ürünlerin nakliyesi yapılmadan önce Çin’de uygunluk denetimi yaptırılmalı ve zaman kazanmak amacıyla

Türkiye’de yaptırılması planlanan denetimlerde çıkacak problemin çözümünün daha maliyetli olacağı unutulmamalı.

Pazara Giriş Stratejileri

1. Serbest Bölgelerimize Çinli yatırımcı çekebilmek için üst düzeyde temas kurulmalı.
2. Düşük fiyatlı ürünler yerine kaliteli ürünlere yoğunlaşılmalı.
3. Hitap edilmesi gereken hedef tüketici kitlesinin orta-üst ve üst gelir grupları olmasına dikkat edilmeli, ürün profili bu grupların beklentilerine göre şekillendirilmeli.
4. İhracat ya da yatırım, her ne amaçla olursa olsun, mutlaka yerel piyasada fiilen sürekli eleman buldurulmalı, şirket olmasa dahi mutlaka temsilcilik açılmalı.
5. Özellikle kültürel farklardan kaynaklanacak kayıpları en aza indirmek için istihdam edilecek kilit role sahip personelin ücretlerinin tespitinde Çin standartlarının üzerinde bir maliyete katlanmanın bir zaruret olduğu gözden kaçırılmamalı, aksi halde çok önemli bir personelin, özellikle yabancı yatırımların yoğun olduğu bölgelerde küçük bir ücret farkı için işi bırakabileceği unutulmamalı. Dünyada şirketler arasında ortalama %3 seviyelerinde tolere edilen kalifiye eleman sirkülasyonu oranının Çin’de %10’ların üzerinde olduğu dikkate alınmalı.
6. Kişisel dostlukların çok önemli olduğuna, kontrat imzalamanın son 10 dakikalık bir prosedürden ibaret bulunduğuna, ancak tatminkâr ve sağlıklı kontratlar imzalayabilmenin yolunun sıcak ilişkilerden ve dostluk yemeklerinden geçtiğine dikkat edilmeli.
7. Herhangi bir ürünün pazarda tutundurulmasının zaman istediği, zaman anlayışının Ülkemizdekiyle asla örtüşmediği, Çinlilerin çok yavaş işlem yürütülen bankalarda bile sıralar halinde, hiç tepki göstermeden saatlerce ve sabırla beklemeyi tolere edecek bir kültürden geldikleri mutlaka hesaba katılmalı.
8. Profesyonel ihtisas fuarlarına, belirli bir hedefe ulaşana kadar sabırla iştirak edilmeli ve fuarın etkinliği mutlaka araştırılmalı.
9. Yazılı olmayan kurallar, keyfi uygulamalara karşı korunmanın en güvenilir yolunun uzman danışmanlık hizmeti almak olduğu kavranmalı, Çin pazarına girmenin bu nedenle ortalamanın üzerinde emek ve para gerektirdiği göz önüne alınarak mali porte hesaplanmalı.
10. Marka olmanın dış ticaret başarısındaki önemi her ne kadar ortadaysa da özellikle orta-üst gelir düzeyine hitap edecek konfeksiyon ürünlerinde markalı ürünlerin kalitesini hatırlatacak tarzda “stil” yaratabilmenin arayışları içinde olunmalı.
11. Hazır giyim alanında “department store” türü alışveriş merkezlerinde yer kiralama imkânları araştırılmalı.
12. Çin’de çok önemli bir yeşil çay üretimi ve geleneği bulunmakla birlikte, geleneksel ihraç ürünlerimizin yanında siyah poşet çay ve diğer meyve çayları konusunda, özellikle dışa açılan, en çok yabancı sermaye çeken, kalkınmada öncelikli doğu sahili kentlerinde bulunabilecek potansiyelden yararlanma imkânları incelenmeli.
13. Geleneksel ihraç ürünlerimizin yanında, önemli satış potansiyeli olabileceği düşünülen ayakkabı boyaları, süet ve nubuk ayakkabı boyaları ve bakım ürünleri ile ayakkabı cilalama süngerleri için de pazarlama çalışmaları yapılmalı.
14. Özellikle mermer ihracatının getirisinin artırılabilmesi için, gerekirse bir kaç firmanın bir araya gelmesi suretiyle Çin’de mermer işleme imkânları araştırılmalı.
15. Ticaret yapmaya kalkışmadan önce, mutlaka hedef ürün tespiti yapılarak karar verilmeli ve Ticaret Ataşeliği ya da Ticaret Müşavirliği’nden alınacak bir kaç sayfalık ithalatçı listesine mektup yazarak Çin pazarına girilemeyeceği, kişisel çaba ve çalışmaların sürekliliğinin çok önemli olduğu,

pazarda sürekli bulunmak için en azından bir temsilcilik ofisi açmanın faydalı olacağı iyi anlaşılmalı.

16. Gerekğinde, özellikleri fazlaca bilinmeyen bir pazarda zaman ve para kaybetmek yerine, bu ülkede yerleşik Türk aracılar da dahil olmak üzere, aracı ile belirli bir bedel karşılığında çalışılması bir kayıp olarak görülmemeli.
17. Carrefour gibi zincir marketlerde bazı Türk gıda ürünlerinin Türk Bayrağı etiketli raflarda satılmakta olduğu dikkate alınmalı ve tüketiciye ulaşmada kalite imajı yüksek marketlere yönelik pazarlama ve tanıtım faaliyetleri yürütülmeli.
18. Finansal imkânlar ölçünde mümkün olduğunca reklam ve tanıtıma önem verilmeli.
19. Reel sektör dışında, özellikle turizm alanında gelişme kaydedebilmek ve turizm gelirlerimizi artırabilmek için Çin'de popüler olan bazı seyahat yazarları Türkiye'de misafir edilmeli, bu kişilere etkin tanıtım yapılmalı ve böylelikle bu yazarların ülkelerine dönüşte çalıştıkları basın yayın organlarında Türkiye'nin tanıtımını yapmaları sağlanmalı.

Çinli Firma Listelerinin Temin Edilebileceği Web Siteleri

<http://bizmatching.mofcom.gov.cn/bizen/Home.html>

www.chinasuppliers.globalsources.com

www.chinapromoter.com

www.supplierlist.com

www.ecw.com

www.diytrade.com

www.internetbi2blist.com

www.tradett.com

www.tradeatlas.com

Not: Çalışmada kullanılan veriler; T.C. Ekonomi Bakanlığı, Pekin Ticaret Müşavirliği, Türk Çin Sanayici ve İşadamları Derneği raporları ile Gebze Ticaret Odası Dış Ticaret Eğitim Notlarından derlenmiştir.